

ਹੁਸਤੀ ਦੁਨੀਆ

हंसती दुनीआ

• Vol. -46 • अंक - 10 • अक्टूबर 2022 • Pages : 52
 (ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੈਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਨੇਖੀ ਪੰਤ੍ਰਕਾ)

Also published in Hindi, English & Marathi

Printer & Publisher Raj Kumari, on behalf of Sant Nirankari Mandal, Delhi-110009,
 Printed at HT Media Limited, Plot No. 8,
 Udyog Vihar, Greater Noida- 201306 (U.P.)
 & published at

Sant Nirankari Satsang Bhawan,
 Sant Nirankari Colony, Delhi-110009

Editor (Honorary)

Sulekh Singh 'Sathi'

Email: editorial@nirankari.org

Ph.: 011-47660200

Fax: 011-27608215

Website: www.nirankari.org
kids.nirankari.org

Subscription Value

Country	1 Year	3 Years	5 Years	11 Years
India/Nepal	₹ 150	₹ 400	₹ 700	₹ 1500
U.K.	£15	£40	£70	£150
Europe	€20	€55	€95	€200
USA	\$25	\$70	\$120	\$250
Canada/ Australia	\$30	\$85	\$140	\$300

Other Countries

Equivalent to U.S. Dollars as mentioned above.

04

19

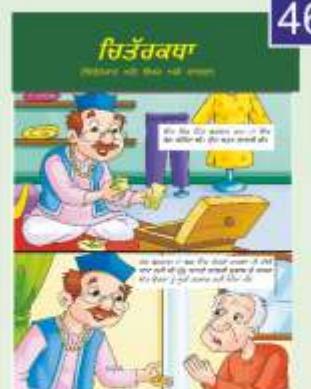
16

20

ਸਤੰਬਰ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ	04
ਵਿਗਿਆਨ ਪੁਸ਼ਟੇਤਰੀ	10
ਗਾਸਾ-ਪੇਡਾ	16
ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪੁਸ਼ਟੇਤਰੀ	19
ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?	27
ਗੰਗਾ ਭਰੇ ਪ੍ਰੀਯੋਗਿਤਾ	38
ਕਦੇ ਨਾ ਕੁੱਲੇ	42
ਬੁਧੀ ਦੀ ਪਰਖ	50

46

ਚਿੱਤਰਕਥਾਵਾਂ

ਚਿੱਠੀ	20
ਚਿੱਤਰਕਥਾ	46

ਹੁਸਤੀ ਦੁਨੀਆ

ਕਹਾਣੀਆਂ

06. ਹਨੂਰੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਰੋਸ਼ਨੀ
- ਅੰਜੂ ਜੈਨ
12. ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਪਛਾਣੋ
- ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਾਹਿਬ
24. ਸੰਦੇਸ਼
- ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਸਟ
28. ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟੀ
- ਅਮਰ ਸਿੰਘ
31. ਵਿਚਾਰੇ ਪਰਿੰਦੇ
- ਸੇਵਾ ਨੰਦਵਾਲ
35. ਰਾਜੂ ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ
- ਸਾਬਿਰ ਹੁਸੈਨ
39. ਏਕਤਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ
- ਜੱਸੀ ਡੇਰਾਬੱਸੀ

35

06

12

14

24

28

39

ਗੀਤ-ਕਵਿਤਾਵਾਂ

5. ਧਰਤੀ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਹੈ ਰੁੱਖ
- ਭਾਈ ਬਿਜਠੰਦ ਵਰਮਾ
18. ਪਲੇਅਵੇ
- ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੌਰ
34. ਭੁੱਲੇ ਭਟਕੇ ਰਾਹੀ ਨੂੰ
- ਮਦਨ ਅਰੋੜਾ
ਬੀਜ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ
- ਸੇਠੀ ਨਿਰਕਾਰੀ
44. ਚੁਨਮੁਨ ਚਿੜੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ
- ਅਮਰਜੀਤ ਅਮਰ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ

09. ਇੱਕ ਅਨੋਖਾ ਪੰਛੀ ਕੀਵੀ
- ਪਰਸੂਰਾਮ ਸੁਕਲ
11. ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬਾਂਦਰ
- ਅਨੀਤਾ ਕਪੂਰ
14. ਤਿੰਨ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਜੰਤੂ
- ਅਰਚਨਾ ਸੌਗਾਨੀ
15. ਮਿਹਨਤ
- ਠੀਲਮ ਭਾਟੀਆ
30. ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗਾਂਗੀ
- ਗਜਿੰਦਰ ਭਾਰਦਵਾਜ਼
43. ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬੇਟੀਆਂ
- ਹੇਮਤ ਨਿਰਕਾਰੀ
45. ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ
- ਗਜਿੰਦਰ 'ਆਜ਼ਾਦ'

ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ

ਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! ਅਕਤੂਬਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿਰ ਸਰਗ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜਾਦੀ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਯਾਤਨਾਵਾਂ ਸਹਿਨ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਅਪਣੇ ਨੇਕ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਟਸ ਤੋਂ ਮਸ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਨ ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਸਤਰੀ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਸਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਂ ਆਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜਾਦੀ ਲਈ ਹਰ ਢੰਗ ਨੂੰ ਯੋਗ ਮੰਨ ਕੇ ਹਿੰਸਾ ਤਕ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਦੇ ਹਾਮੀ ਸਨ, ਸਤਿਆਗ੍ਰਹੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਿੰਸਾ ਤਿਆਗਣ ਅਤੇ ਅਹਿੰਸਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਿਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਨਮਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਸਤਰੀ ਜੀ ਵੀ ਵਿਨਮਰਤਾ ਅਤੇ ਸਾਦਰੀ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸਨ। ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲੈਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਕਾਰਣ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚੇ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹਾਂਵਾਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ- 'ਪਾਪ ਨਾਲ ਘੁੜਾ ਕਰੋ, ਪਾਪੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ।' ਜਦਕਿ ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਸਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦਿਆਂ ਨਾਅਗਾ ਦਿੱਤਾ 'ਜੇ ਜਵਾਨ ਜੇ ਕਿਸਾਨ'। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ-ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣੀਆਂ। ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀ ਯੋਗਤਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਵਾਲੀ ਭਾਵਨਾ
ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਹੈ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵੱਡੇ ਤਿਉਹਾਰ ਦਸਹਿਰਾ ਅਤੇ ਦੀਵਾਲੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਦਸਹਿਰਾ ਬੁਰਾਈ ਉੱਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਸਿੱਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਹੰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਰਾਵਣ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਮੁੜ ਸਾਂਤੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੀਵਾਲੀ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਅਯੁਧਿਆ ਵਾਪਿਸ ਪਰਤਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਰਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੀਪ ਜਗਾ ਕੇ, ਦੀਪਮਾਲਾ ਕਰਕੇ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਰਯਾਦਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਦਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤਿਉਹਾਰ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਰਸੌ-ਉਲ੍ਲਾਸ ਨਾਲ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੋ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਛੱਪੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਵਸਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

ਸੁਲੇਖ 'ਸਾਥੀ'

sulekh.sathi@nirankari.org

ਪਰਤੀ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਹੈ ਰੁੱਖ

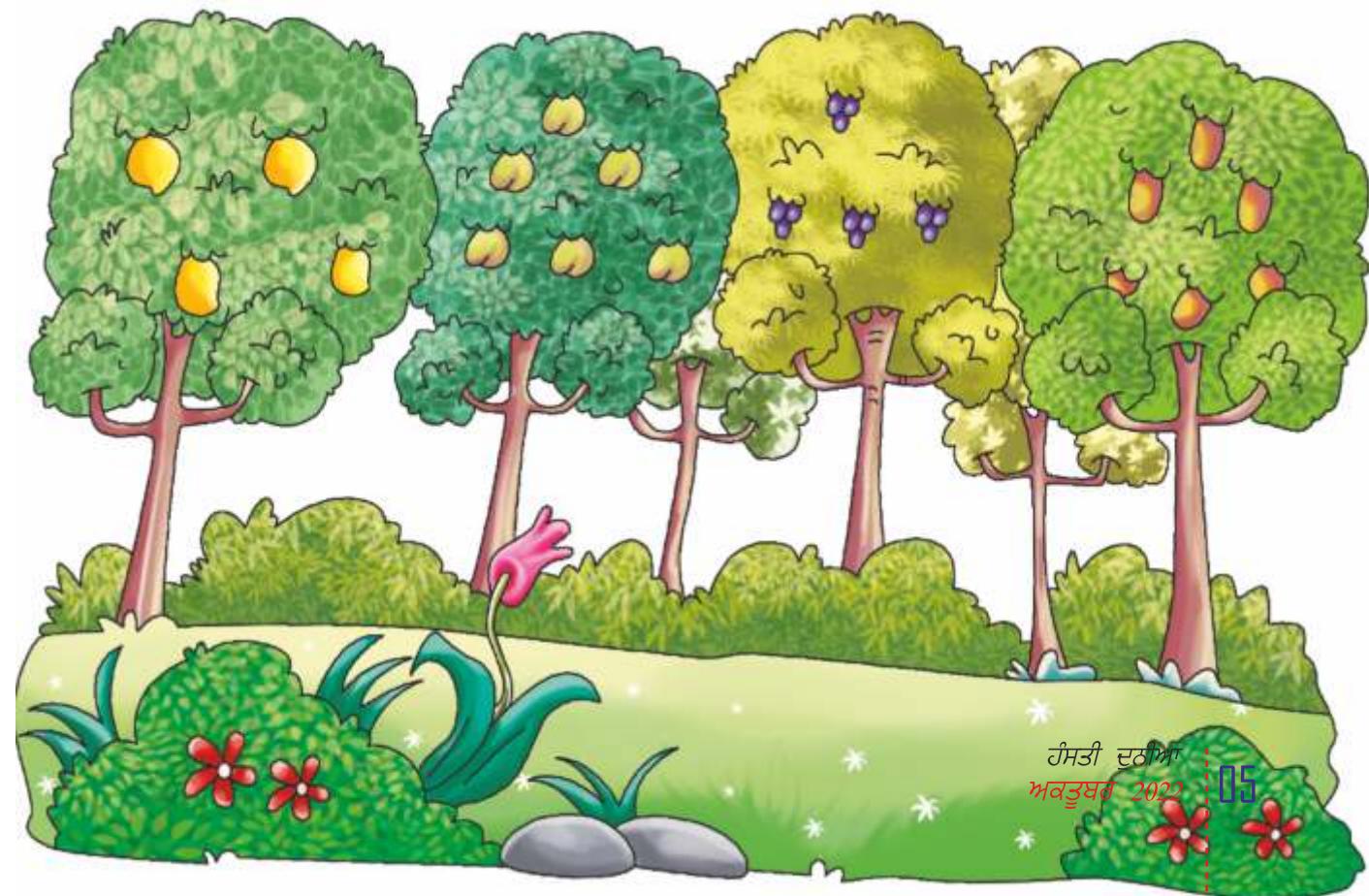
ਆਉ ਮਿਲ ਕੇ ਬਾਗ ਲਗਾਈਏ,
ਸੁੰਦਰ ਨਵੇਂ ਲਗਾਈਏ ਰੁੱਖ।
ਤੇਜ਼ ਧੂਪ ਖੁਦ ਸਹਿੰਦਾ ਰੁੱਖ,
ਸਭ ਨੂੰ ਹੈ ਛਾਂ ਦਿੰਦਾ ਰੁੱਖ।

ਸਰਦੀ-ਗਰਮੀ ਵਰਖਾ ਵਿੱਚ,
ਨਹੀਂ ਜਗ ਵੀ ਅੱਕਦਾ ਰੁੱਖ।
ਗਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਛਾਂ ਦੇ ਕੇ,
ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਰੁੱਖ।

ਅੰਬ, ਆਉਲਾ, ਜਾਮਣ, ਕਟਹਲ,
ਬੀਜੇ ਸਿੱਠੇ ਫਲਾਂ ਦੇ ਰੁੱਖ।
ਦਵਾਈ ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਵਾਲੀ,
ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਰਦਮ ਰੁੱਖ।

ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ,
ਸਾਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬਣਾਉਂਦਾ ਰੁੱਖ।
ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਕਸੀਜਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ,
ਕਾਰਬਨ ਖੁਦ ਪੀ ਲੈਂਦਾ ਰੁੱਖ।

ਨਿੰਮ ਆਉਲਾ ਅਤੇ ਪਿੱਪਲ,
ਰਸ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਹਾਉਂਦਾ ਰੁੱਖ।
ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਸਾਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ,
ਪਰਤੀ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਹੈ ਰੁੱਖ।

ਕਹਾਣੀ : ਅੰਜੂ ਜੈਨ

ਹਨ੍ਦੇਰੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਰੋਸ਼ਨੀ

ਸੌਂ ਹਣਪੁਰ ਦੇ ਘਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖਰਗੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬਸਤੀ ਸੀ, ਉਮੰਗਪੁਰ। ਨਾਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲਜੁਲ ਕੇ ਆਨੰਦ ਪੂਰਵਕ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਹਾਂ, ਇੱਕ ਸੀ ਟਿਮਕੂ ਖਰਗੋਸ਼ ਜੋ ਉਸੇ ਬਸਤੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੁੱਝ ਵਖਰੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਸੀ। ਸਵਾਰਥੀ ਤਾਂ ਸੀ ਹੀ, ਦੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜਾ ਮਜ਼ਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੁਗਲੀਆਂ ਇੱਧਰ-ਉਧਰ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬਸਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਪਰ ਕਰਨ ਕੀ? ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਟਿਮਕੂ ਨਾਲ ਬੋਲਚਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਹਰਕਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ

ਬੀਮਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਟਿਮਕੂ ਇੱਕਲਾ ਸੀ। ਦਿਨਭਰ ਮਟਰਗਸਤੀ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਜੁਗਾੜ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।

ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਉਮੰਗਪੁਰ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਏ ਸਨ। ਦੀਵਾਲੀ ਦਾ ਪੁਰਬ ਸਾਰੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਮਿਲ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਵਧਾਈਆਂ ਦੇਣ ਇੱਕ-ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਟਿਮਕੂ ਦਾ ਜੋ ਕੰਮ ਦੀਵਾਲੀ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ... ਕਿਸੇ

ਖਰਗੋਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪੂਛ ਨਾਲ ਪਟਾਖੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਣਾ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਰਗੋਸ ਦੇ ਕੋਲ ਪਟਾਖਿਆਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਨ੍ਹੇ ਤੇ ਜਲ ਰਹੇ ਦੀਵਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਰੱਖ ਆਉਂਦਾ। ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਉਸ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਹਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਸਨ। ਪਰ ਕਰਨ ਕੀ ...? ਕੋਈ ਸੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ। ਕੋਈ-ਕੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਿਟਾਈ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਕਿਥੋਂ ਬਾਜ਼ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਢੀਠ ਜੋ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਇਸ ਵਾਰ ਟਿਮਕੂ ਦੀਵਾਲੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾ ਬੀਮਾਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਬੀਮਾਰ ਵੀ ਐਨਾ ਕਿ ਉਠਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਾਫੀ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਬੁਖਾਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਬਸਤੀ ਭਰ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਪਟਾਖੇ, ਛੁੱਲਝੜੀਆਂ ਛੱਡੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਵਿਚਾਰਾ ਟਿਮਕੂ ਮੰਜ਼ੀ ਤੇ ਇੱਕਲਾ ਪਿਆ ਕਰਾਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਗਲਤ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਉਸ

ਦੀ ਖਬਰ ਤੱਕ ਲੈਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਹ ਭੁੱਖਾ-ਪਿਆਸ ਪਿਆ ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ।

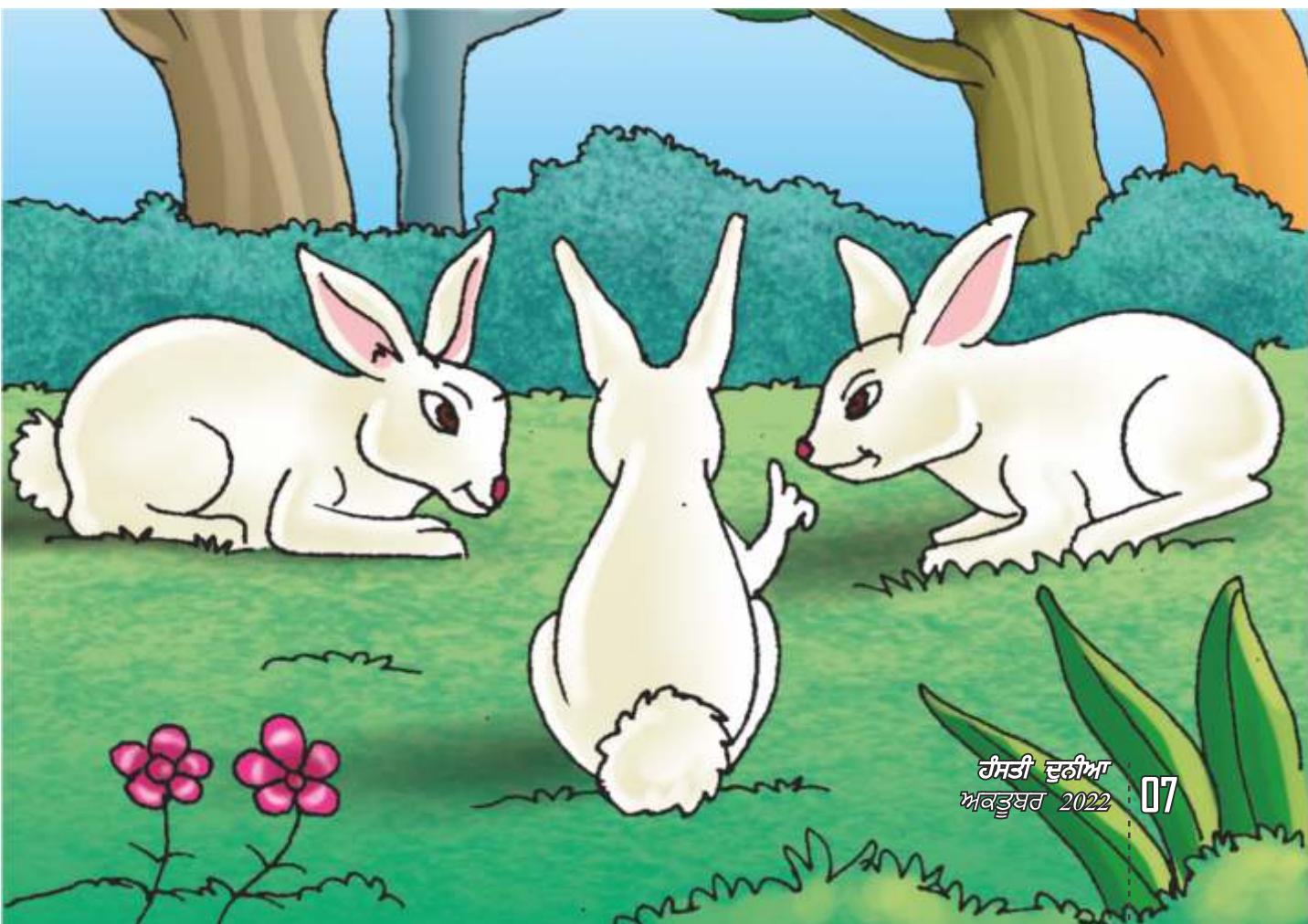
ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਦਿਨ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਤਾਂ ਹਿੰਮਤ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਇੱਕ ਦੀਵਾ ਤੱਕ ਜਲਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਧਨ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਦੀਪਕ ਲਿਆ ਸਕੇ।

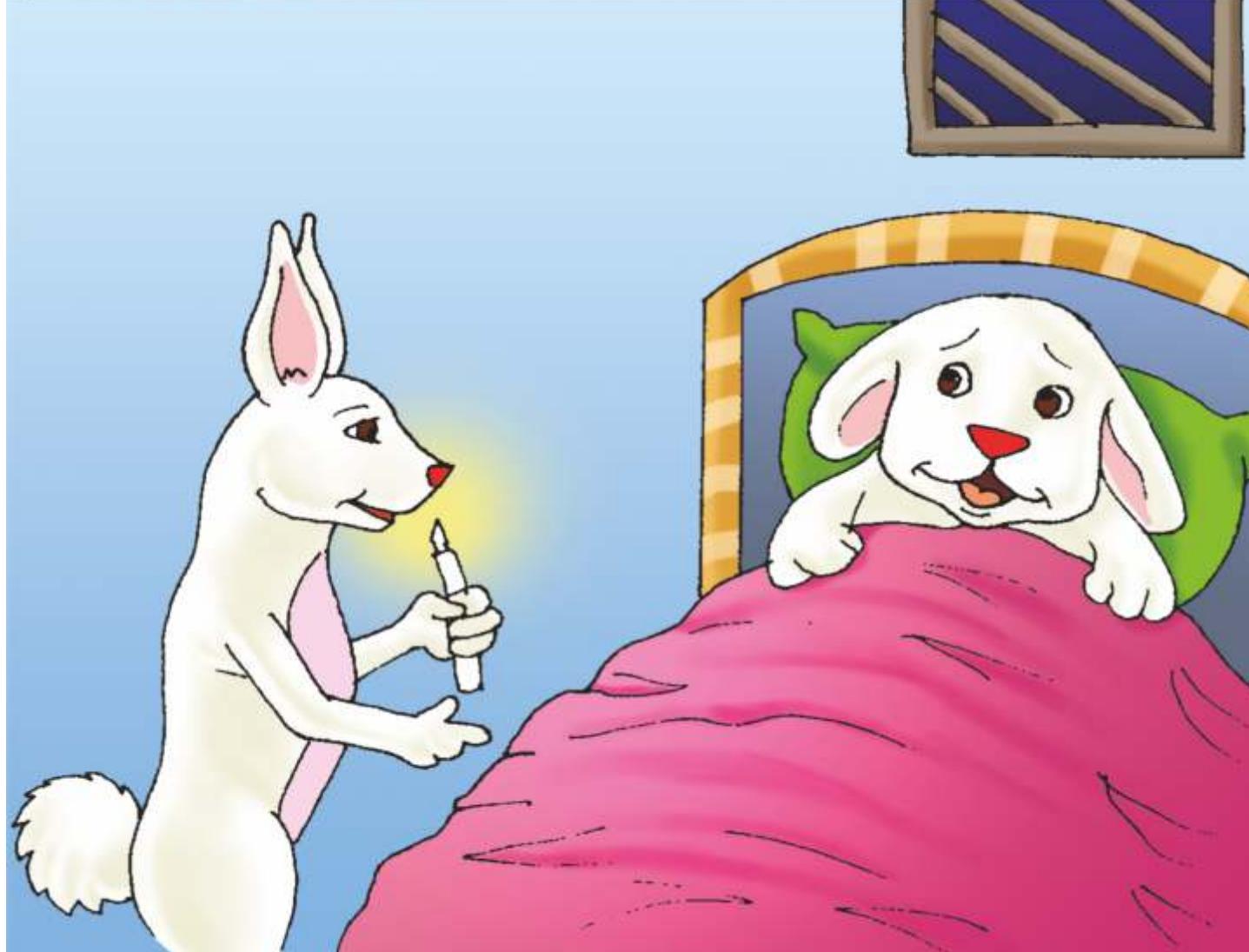
ਉਹ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਪਛਤਾਅ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਸ਼! ਉਸ ਨੇ ਬਸਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਉਹਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕਲੇ ਨਾ ਪਏ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਸਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਹਾਲਚਾਲ ਪੁੱਛਣ ਆਉਂਦੇ।

ਉਹ ਸੋਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਨੇ ਕੁੱਝ ਆਹਟ-ਜਿਹੀ ਸੁਣੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਨਕੂ ਖਰਗੋਸ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਗਵਾਂਚ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਟਿਮਕੂ ਇਹ ਕੀ? ਅੱਜ ਤਿਉਹਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹਨ੍ਹੇਰਾ। ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ?

- ਮੈਂ ਬੀਮਾਰ ਹਾਂ, ਉਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। - ਟਿਮਕੂ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਬੋਲਿਆ।

- ਹਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਕਿਵੇਂ ਸੁੰਨਾਪਨ ਅਤੇ ਹਨ੍ਹੇਗਾ ਹੈ। ਕੱਲ ਦਾ ਤੂੰ ਕਿਤੇ ਦਿਖਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਗੁਬੜ ਹੈ। ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬੈਰ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਮਨਕੂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਸਮਾਨ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਟਿਮਕੂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾ। ਹਾਂ, ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਤੂੰ ਖਾਧਾ-ਪੀਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਲੈ ਕੁੱਝ ਖਾ ਲੈ।

- ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਐਨਾ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨਾਲ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਬਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ ਜਗਦੇ ਦੀਵੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹਨ੍ਹੇਗਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਉਜਾਲੇ ਨਾਲ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ - ਕਹਿੰਦੇ ਟਿਮਕੂ ਰੋ ਪਿਆ ਸੀ।

- ਨਹੀਂ, ਦੌਸਤ ਰੋਦੇ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਗਵਾਂਢੀ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਘਰ ਤਾਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਜਗਮਗਾਏ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਘਰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਡੱਬਿਆ ਰਹੇ।

- ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇ ਦੌਸਤ... ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇ, ਹੁਣ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਚੰਗਾ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ, ਕਦੇ ਵੀ ਬੁਰੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।

- ਦੌਸਤ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਤੂੰ ਜੋ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

- ਸੱਚ।

- ਹਾਂ, ਸੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। - ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨੂੰ ਪੂੰਝਦੇ ਹੋਏ ਟਿਮਕੂ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਇੱਕ ਅਨੋਖਾ ਪੰਛੀ ਕੀਵੀ

f

ਉਜੀਲੈਂਡ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਦੀਪਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪੰਛੀ ਕੀਵੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਮਟਮੈਲੇ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਮੁਲਾਇਮ ਚਮਕਦਾਰ ਵਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੀਵੀ ਦੇ ਖੰਬ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਉੱਡੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕੀਵੀ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਜੰਗਲੀ ਮੁਰਗੇ ਦੇ ਬਗਬਾਰ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਮਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਚਾਈ ਪੱਥਰਾਲੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸੈਟੀਮੀਟਰ ਤਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੀਵੀ ਦੀ ਪੂਛ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਚੁੱਝ ਕਾਫੀ ਲੰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਚੁੱਝ ਦੇ ਸਿਰਿਆਂ ਤੇ ਨਾਸਾਂ ਦੇ ਛੇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਾਸਾ ਦੇ ਛੇਕ ਕੀਵੀ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੀਵੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੱਖ ਭੋਜਨ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਰੇਗਣ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕੀੜੇ-ਮਕੜੇ ਅਤੇ ਕੇਚੂਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੁੰਘਣ ਸਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਖੱਡ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਛੇਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚੁੱਝ ਪਾ ਕੇ ਕੀਝਿਆਂ-ਮਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਛੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਕੀਵੀ ਆਪਣੀ ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਲਸੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਨਾਸਾ ਦਿਨ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਥਾਨ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਖੰਬਾਂ ਦੀ ਉੱਡੋਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵੀ ਐਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਦਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕੀਵੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਰਪੋਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਜੀਵ ਹੈ। ਇਹ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਮੀ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਤੇ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੱਢਦਾ ਹੋਇਆ ਡਰ ਕੇ ਭੋਜਦਾ ਹੈ। ਕੀੜੇ-ਮਕੜਿਆਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਨੂੰ ਰਸਦਾਰ ਫਲ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਹਨ।

ਕੀਵੀ ਆਪਣਾ ਆਲੁਣਾ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਉਚੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਖੁੱਡਾ ਵਿੱਚ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਮਾਦਾ ਕੀਵੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਤਕ ਸਫੈਦ ਰੰਗ ਦੇ ਆਂਡੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਂਡੇ ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਵਜਨ ਅੱਧਾ ਕਿਲੋ ਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਭਰਮੁਰਗ, ਰੀਜਾ ਅਤੇ ਕੈਮੋਵਰੀ ਦੇ ਵਾਂਗ ਆਂਡੇ ਸੇਕਣ ਦਾ ਕੰਮ ਨਰ ਕੀਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਆਂਡਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬੱਚੇ ਨਿਕਲਣ ਵਿੱਚ ਢਾਈ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੇਸਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਨਰ

ਕੀਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਇਹ ਆਤਮਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤੀ

□ ਘੰਗੀਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਰਤਨ ਹੇਠੋਂ ਕਾਲੇ ਅਤੇ ਉਪਰੋਂ ਚਮਕਦਾਰ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ਉਤੱਤਰ : ਕਾਲੀ ਵਸਤੂ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਸਮਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਬਰਤਨਾਂ ਦੇ ਤਲੇ ਕਾਲੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਬਰਤਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਗੁਹਿਣ ਕਰਕੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਪਕਾ ਦੇਵੇ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਬਰਤਨਾਂ ਦੀ ਉਪਰੀ ਸੜ੍ਹਾ ਚਮਕਦਾਰ ਇਸ ਲਈ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਰਮੀ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲ ਸਕੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਬਰਫ ਨੂੰ ਬੋਰੀ ਜਾਂ ਬੁਰਾਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ?

ਉਤੱਤਰ : ਬੋਰੀ ਅਤੇ ਬੁਰਾਦੇ ਵਿੱਚ ਤਮਾਮ ਛੇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਛੇਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਭਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹਵਾ ਗਰਮੀ ਦੀ ਕੁਚਾਲਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਾਹਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬਰਫ ਤਕ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਫਲਸ਼ੂਰੂਪ, ਬਰਫ ਪਿਘਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਸ, ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰਫ ਨੂੰ ਬੋਰੀ ਜਾਂ ਬੁਰਾਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਠੰਡ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਉਤੱਤਰ : ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰੇਤ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਰੇਤ ਗਰਮੀ ਦਾ ਚੰਗਾ ਅਬਜ਼ਰਵਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਸਮਾ ਕੇ ਰੇਤਲੇ ਕਣ ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਥੇ ਗਰਮੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਰੇਤਲੇ ਕਣ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਠੰਡੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਥੇ ਠੰਡ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਚਿੜੀਆਂ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਖੰਭ ਕਿਉਂ ਫੈਲਾਈ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ?

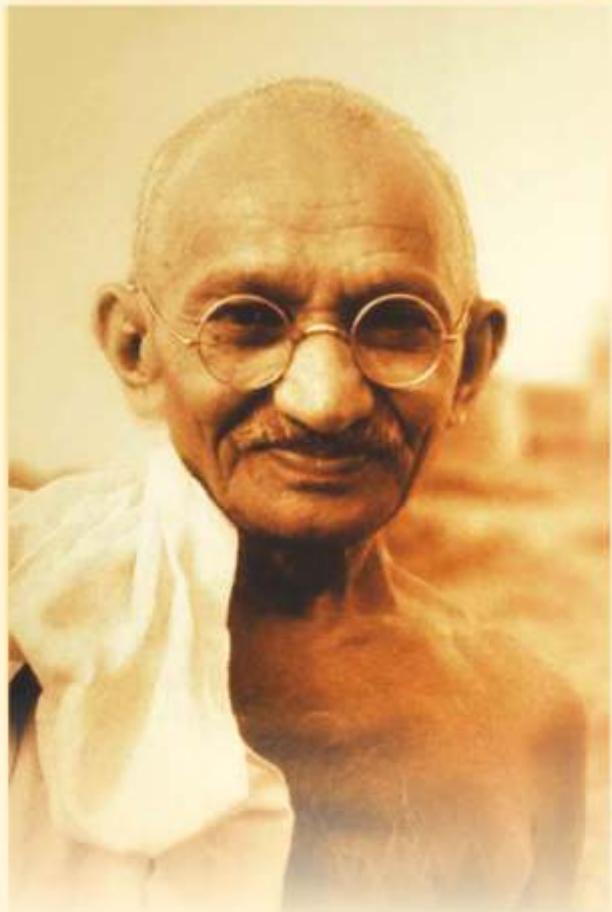
ਉਤੱਤਰ : ਜਦ ਸਰਦੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਚਿੜੀਆਂ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਖੰਭ ਫੈਲਾਏ ਹੋਏ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ? ਜਦ ਚਿੜੀਆਂ ਖੰਭ ਫੈਲਾ ਕੇ ਬੈਠਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਖੰਭਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਦੀ ਪਰਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਵਾ ਗਰਮੀ ਦੀ ਕੁਚਾਲਕ ਹੈ ਜੋ ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਿੜੀਆਂ ਸਰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬਾਂਦਰ

ਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬਾਂਦਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਚੁਕੂਰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਤਿੰਨ ਬਾਂਦਰ ਆਏ ਕਿੱਥੋਂ ਸਨ?

ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਤਿੰਨ ਬਾਂਦਰ ਜਾਪਾਨੀ ਸੰਸਕਿਤੀ ਦੀ ਦੇਨ ਹੈਂ। 1617 ਵਿਚ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਭੋਗੋਸ਼ ਦੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਮਾਧੀ ਉਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਬਾਂਦਰਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਮਿਲਾਪ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨ ਬਾਂਦਰ ਬੁਰਾ ਨਾ ਸੁਣੋ, ਬੁਰਾ ਨਾ ਵੇਖੋ ਅਤੇ ਬੁਰਾ ਨਾ ਬੋਲੋ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਿਧਾਤਾਂ ਵਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਰਸਾਨਿਕ ਕੰਫਿਊਸ਼ਨਾਸ ਦੇ ਹਨ।

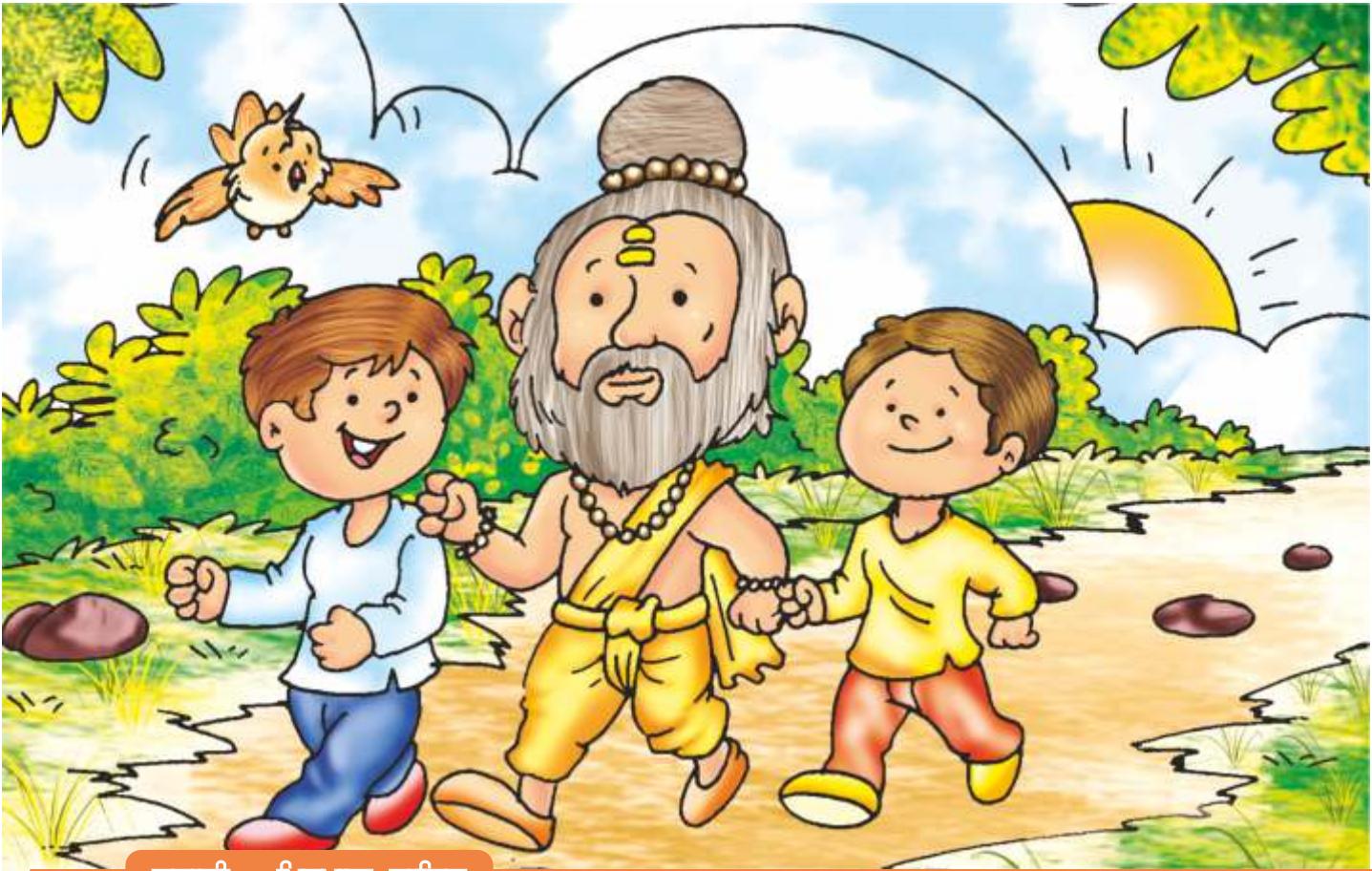
ਅਵੰਡੀ ਸਤਾਬਦੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਿਧਾਤ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਜਾਪਾਨ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਾਪਾਨ ਵਿਚ ਮਿੰਟੋ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਬੇਲਬਾਲਾ ਸੀ।

ਮਿੰਟੋ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਿਚ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਵਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਯੂਨੇਸਕੋ ਦੀ ਵਿਸਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਬਾਂਦਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਮਿਜੋਰੂ (ਬੁਰਾ ਨਾ ਵੇਖੋ), ਮਿਕਾਜਾਰੂ (ਬੁਰਾ ਨਾ ਸੁਣੋ), ਮਜਾਰੂ (ਬੁਰਾ ਨਾ ਬੋਲੋ) ਹਨ।

ਇਕ ਵਾਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਰੇਲ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਬੈਠਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੀਟ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬੁੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ - ਵੇਖ ਮੇਰੇ ਭਰਾ! ਇਹ ਰੇਲ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਪਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਤੇ ਸਭ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਉਤੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਭ ਨੂੰ ਕਸਟ ਹੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਝਿੜਕ ਦਿੱਤਾ।

ਉਹ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਇਗਾਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਬੁਝ ਕੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬੁੱਕਣ ਲੱਗਾ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰੇ ਉਸ ਬੁੱਕ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਗੱਡੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਦਾ ਬੁੱਕ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੋਸ ਉੰਡ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਪੇਰਾਂ ਤੇ ਝੁਕ ਕੇ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ।

ਕਹਾਣੀ : ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਾਦਿਕ

ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਪਛਾਣੋ

ਕੌ ਸ਼੍ਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਆਸਰਮ ਸੀ ਜਿਥੇ ਅਨੇਕ ਚੇਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦੇ। ਪ੍ਰਵੀਣ ਅਤੇ ਨਵੀਨ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸਨ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਪ੍ਰਵੀਣ ਅਤੇ ਨਵੀਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਿਤੇ ਘੁੰਮਣ ਜਾ ਨਿਕਲੇ। ਸਵੇਰ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੀ। ਵਾਪਸੀ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਇੱਕ ਰੁੱਖ ਦੇ ਕੋਲ ਠਹਿਰੇ। ਉਹ ਬੇਰਾਂ ਦਾ ਰੁੱਖ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਬੇਰ ਖੂਬ ਪੱਕੇ ਸਨ। ਰੁੱਖ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਬੇਰਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੰਢੇ ਵੀ ਸਨ।

ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਖੁਦ ਕਈ ਬੇਰ ਤੋੜੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਪ੍ਰਵੀਣ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਦ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਰੁੱਖ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਕੰਢੇ ਤੋੜੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਨ ਵੱਲ ਵਧਾਇਆ। ਨਵੀਨ ਨੇ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਤੋਂ ਕੰਢੇ ਲੈ ਲਏ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਰੇ?

"ਹੁਣ ਆਸਰਮ ਚੱਲੋ," ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਬੋਲੇ।

ਤਿੰਨੋ ਉਧਰ ਹੀ ਚੱਲ ਪਏ।

ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਨਵੀਨ ਨੇ ਹੌਸਲਾ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ— "ਅਪ ਨੇ ਪ੍ਰਵੀਣ ਨੂੰ ਬੇਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੰਢੇ। ਉਸ ਨੇ ਬੇਰ ਖਾ ਲਏ। ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਕੰਡਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਕਰਾਂ?"

"ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਜਾਣ।" ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਦੋ ਟੱਕ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

"ਮਤਲਬ?" ਨਵੀਨ ਨੂੰ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਉਟ-ਪਟਾਂਗ ਲੱਗੀ।

ਪ੍ਰਵੀਣ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ?

"ਵੇਖ ਨਵੀਨ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਕੁੱਝ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਸੰਦ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ।" ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ— ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ

ਪਛਾਣੋ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।
ਇਸ ਲਈ ਹੈਰਾਨ ਨਾ ਹੋਵੋ।

"ਮੇਰੀ ਪਸੰਦ ਦੀ ਚੀਜ਼?" ਨਵੀਨ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ
ਕੁਝ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

"ਹਾਂ, ਨਵੀਨ।"

"ਉਹ ਕਿਵੇਂ? ਨਵੀਨ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਸੀ।

"ਰੁੱਖ ਵਿੱਚ ਫਲ ਅਤੇ ਕੰਡੇ ਦੋਵੇਂ ਸਨ। ਤੁਸੀਂ
ਕਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਬੁਰਾ ਮੰਨਦੇ ਹੋ?" ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਨੇ
ਨਵੀਨ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਫਲ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਕੰਡੇ ਬੁਰੇ।" ਨਵੀਨ ਨੇ ਸਾਫ਼
ਕਿਹਾ।

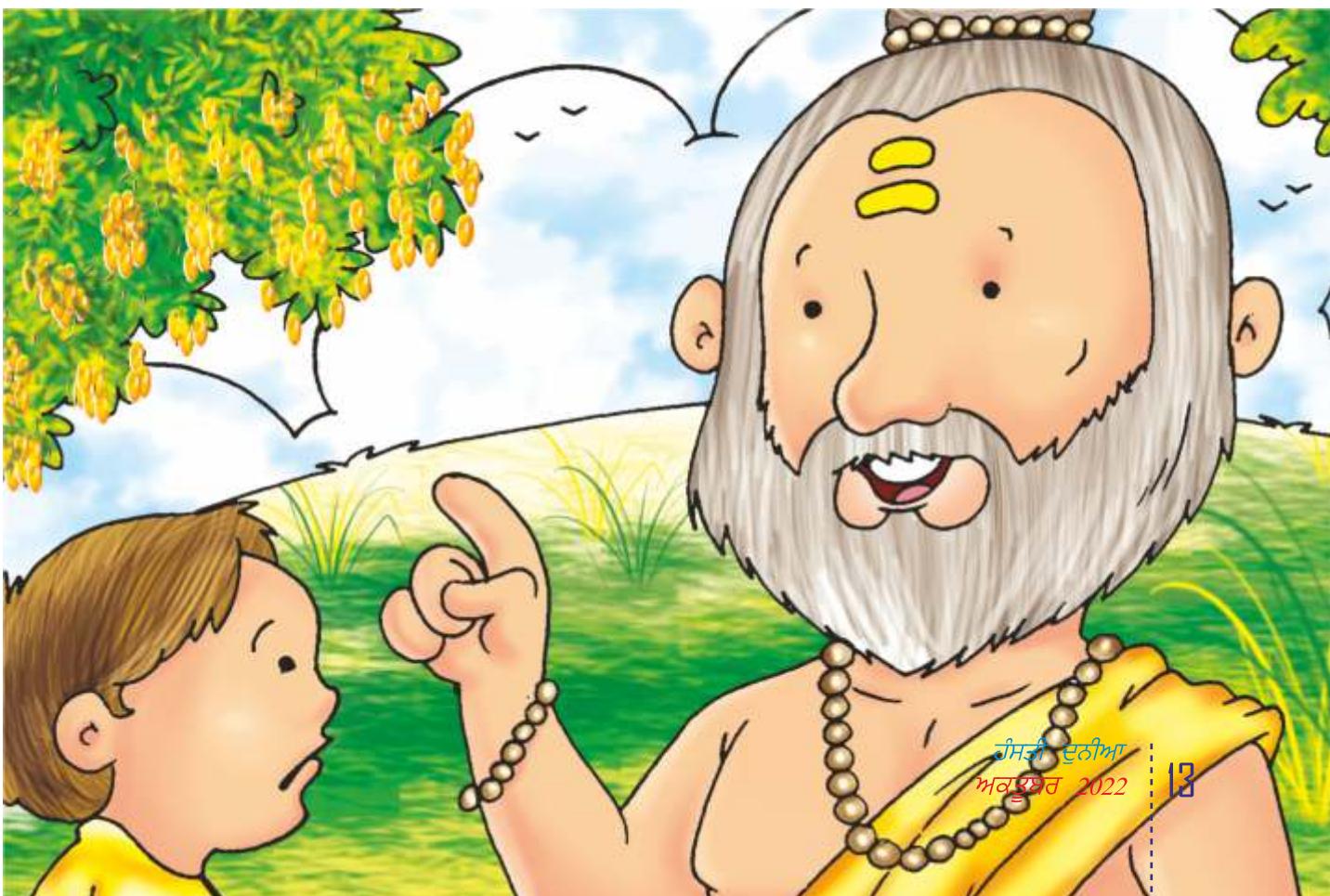
"ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਆਕਤੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਿੱਚ
ਕੁਝ ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅੰਗੁਣ ਵੀ।"
ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਕੇਵਲ ਚੰਗਿਆਈ ਹੀ
ਚੰਗਿਆਈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਬੁਰਾਈ ਹੀ ਬੁਰਾਈ, ਅਜਿਹਾ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।"

"ਤਾਂ ਫਿਰ?"

"ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਆਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼
ਬੁਰਾਈ ਲੱਭਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਦੀ ਚੰਗਿਆਈ ਵੱਲ ਤੁਹਾਡੀ

ਨਿਗਾਹ ਕਦੇ ਜਾਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।" ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਅੱਗੇ
ਕਿਹਾ— "ਜਦ ਕਿ ਪ੍ਰਵੀਣ ਦੂਸਰੇ ਵਿਆਕਤੀ ਵਿੱਚ
ਸਿਰਫ਼ ਚੰਗਿਆਈ ਹੀ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ
ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅਪਨਾਉਂਦਾ
ਹੈ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਭਾਅ ਹੈ,
ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ
ਕੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵੀਣ ਨੂੰ ਫਲ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਕੰਡੇ ਦਿੱਤੇ। ਆਪਣੀ
ਪਸੰਦ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ
ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਹੈ ਨਾ?"

ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਕਥਨ ਹੁਣ ਨਵੀਨ ਨੂੰ
ਭਲੀ-ਭਲਾ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ
ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ
ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਉਹ ਪ੍ਰਵੀਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ
ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗਿਆਈ ਲੱਭਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ
ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅਪਨਾਉਂਦਾ ਵੀ। ਸਦਾ ਦੂਸਰਿਆਂ
ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਵੀਨ ਇੱਕ ਦਮ
ਅਜਿਹਾ ਬਦਲ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ
ਦੀਆਂ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ
ਨਹੀਂ ਬੱਕਦਾ। ■

ਜਾਣਕਾਰੀਪੂਰਣ ਲੇਖ : ਅਰਚਨਾ ਸੋਗਾਨੀ

ਤਿੰਨ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਜੰਤੂ

ਫਿ ਉਜ਼ੀਲੈਂਡ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਦੇ ਦੀਪਾਂ ਤੇ ਛਿਪਕਲੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ-ਜ਼ਿਲਦਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਜੰਤੂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਅੱਖਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਜੰਤੂ 'ਸਫੇਨੋਡੋਨ' ਅਤੇ 'ਟੁਆਟੇਰਾ' ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ 75 ਮੈਂਮੀ: ਲੰਮਾ ਅਤੇ ਡੇਢ ਕਿਲੋ ਵਜਨੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੂਤਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਜੰਤੂ 25 ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਨੋਖਾਪਨ ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਅੱਖਾਂ ਹਨ। ਹਾਂ, ਤੀਸਰੀ ਅੱਖ ਸਿਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੱਥੇ ਦੇ ਉਪਰ ਇੱਕ ਛੇਕ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅੱਖ ਦੇ ਉਪਰ ਇੱਕ ਝਿੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਾਣ ਅਤੇ ਸੌਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੀਤ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਵੀ ਇਸੇ ਅੱਖ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅੱਖ ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਡਰਪੋਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਹ ਜੰਤੂ ਖੱਡਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭੋਜਨ ਕੀਫ਼-ਮਕੋੜੇ, ਡੱਡੂ, ਚੂਹੇ ਆਦਿ ਹਨ।

ਜਦ ਇਹ ਜੰਤੂ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਰੰਗ ਗਿਰਗਿਟ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਕਾਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਜੰਤੂ ਦੀਆਂ ਸਫੇਨੋਡੋਨ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦਕਿ ਟੁਆਟੇਰਾ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਹਿਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੜਾਈ ਵੀ ਛਿੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤ ਅਕਸਰ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ 'ਸਫੇਨੋਡੋਨ' ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉੱਝ ਇਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਖੁੱਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਲਦੇ ਹਨ। ਜਨਮ ਦੇ 33 ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਹੱਲਕਾ-ਫੁਲਕਾ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਾਲਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਸ ਜੰਤੂ ਦੀ ਉਮਰ 90 ਤੋਂ 100 ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ

ਮਿਹਨਤ

ਮ

ਹਨਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਮਿਹਨਤ ਖਤਮ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗਤੀ ਵੀ ਰੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਰੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਵੀ ਮਿਹਨਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਭਵਿੱਖ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਜੋ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ। ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਹੀ ਮਹਾਨ ਹੋਏ ਹਨ।

ਦੱਖਣ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੇ ਘਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਜੰਤੂ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਜਿਟਾਟ ਪਿਦ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਭੂਰਾ ਅਤੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਤਿੰਨ ਅੱਖਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਲਾਲ ਸੁਰਖ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਪੂਛ ਤੋਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਰਗੰਧ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਇਹ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਭੂਨ ਚੁਸਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨੁਕੀਲੇ ਕੰਢੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਇਹ ਜਮੀਨ ਤੇ ਛੇਕ ਕਰਕੇ ਜਮੀਨ ਦੇ ਛੋਟੇ ਕੀਝਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਾਦਾ ਬੜੀ ਗੁਸ਼ੈਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਗ ਵੀ ਭੁੱਖ ਸਹਿਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਾਦਾ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਅੱਖ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਕਾਰਣ ਲਾਲ ਅੰਗਾਰੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਮਕਦੀ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੇ-ਲਾਗੇ ਦੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਿਖੇ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰਕੇ, ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭੋਜਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗੋਂ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇੱਕ ਤਿ੍ਨੇਤਰ ਜੰਤੂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਲੇਪਸੀ ਟ੍ਰਿਪਲ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਤਨਿਆਂ ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭੋਜਨ ਸਹਿਦ, ਕੱਚੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਰਸ ਅਤੇ ਕੀਡੇ-ਮਕੌੜੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੱਭਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸੁਰਜ ਦੀਆਂ ਘਾਤਕ ਕਿਰਣਾਂ ਇਸ ਦੀ ਚਮੜੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਜਲਣ ਜਿਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਲੁਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸੁਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਣਾਂ ਨਾ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹੋਣ।

ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਚਾਰਲੀ ਟੇਲਰ ਨੇ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੀ ਕਠਿਨ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਆਖਿਰਕਾਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਰਾਈਟ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ। ਇਹ ਸਭ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਸੀ।

ਹਾਸਾ ਥੇਡਾ

ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤੋਂ ਤਿੰਨ ਬੰਬ ਮਿਲ ਗਏ।
ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਥੋਲਿਆ :

ਚਲੋ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਈਏ।
ਦੂਜਾ ਥੋਲਿਆ : ਹਾਂ, ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਰਾਹ
ਵਿੱਚ ਜੇ ਇੱਕ ਛੁੱਟ ਗਿਆ ਤਾਂ?
ਤੀਜਾ ਥੋਲਿਆ : ਤਾਂ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂਗੇ ਕਿ ਦੇ ਹੀ
ਮਿਲੇ ਸਨ।

ਸੁਨੀਤਾ : (ਸਪਨਾ ਨੂੰ) ਕੀ ਦੱਸਾਂ, ਮੇਰਾ ਮੁੰਨਾ ਤਾਂ
ਹਰਦਮ ਅੰਗੂਠਾ ਹੀ ਚੂਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ
ਹੈ। ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਦੱਸ?

ਸਪਨਾ : ਤੂੰ ਇੱਝ ਕਰ ਆਪਣੇ ਮੁੰਨੇ ਨੂੰ ਇੱਕ
ਬਿੱਲੀ ਨਿੱਕਰ ਪੁਆ ਦੇ। ਦਿਨ ਭਰ ਉਹ
ਆਪਣੀ ਨਿੱਕਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਭਾਲਦਾ
ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਅੰਗੂਠਾ ਚੂਸਣ ਦੀ ਆਦਤ
ਆਪਣੇ ਆਪ ਛੁੱਟ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕਵੀ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ
ਪਸੰਦ ਆਈ?

ਪ੍ਰਵੀਣ : ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ
ਸੁੰਦਰ ਲੱਗਾ।

ਕਵੀ : ਕਿਸ ਜਗ੍ਹਾ?

ਪ੍ਰਵੀਣ : ਜਦ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਕਵਿਤਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ।

ਇੱਕ ਨੌਕਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਜੂਸ ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ :
'ਸਾਹਿਬ' ਮੈਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ
ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਐਡਵਾਂਸ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਠੀਕ ਹੈ, ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਤੇਰੀ
ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਕੱਟ ਲਏ
ਜਾਣਗੇ।

- ਦੀਪਕ ਰਾਣਾ

ਪਤਨੀ : ਹੈ ਜੀ, ਕੀ ਇਹ
ਰੁਪਏ ਪੈਸੇ ਵੀ
ਪਤੀ : ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ
ਪਤਨੀ : ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਪ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ
ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦੇ ਜਾਣਾ, ਮੈਂ
ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕਲੀ
ਬੈਠੀ ਬੇਰ ਹੁੰਦੀ
ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ।

ਚੂਹਾ : (ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ)
ਬਿੱਲੀ ਮੌਸੀ।
ਅੱਜ ਤੁਹਾਡੀ ਮੇਰੇ
ਘਰ ਦਾਵਤ ਹੈ।

ਬਿੱਲੀ ਮੌਸੀ : ਜਰੂਰ-ਜਰੂਰ ਆਉਰੀ ਤੂੰ
ਬੁਲਾਇਆ ਜੇ ਹੈ।
ਬਿੱਲੀ ਮੌਸੀ ਸਾਮ ਨੂੰ ਆਈ ਅਤੇ ਚੂਹੇ
ਬੋਲੀ : ਮਿਆਉ-ਮਿਆਉ।
ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਚੂਹਾ ਥੋਲਿਆ :
ਰੁਕ-ਰੁਕੇ ਜਗ ਮੈਂ ਲੁਕ ਜਾਓ।

ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ
ਜਦ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇੱਕ
ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ :
ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ, ਬੱਚਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ?
ਇੱਕਦਮ ਤਾਜਾ ਹੈ, ਭੈਣ ਜੀ।
- ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਗ੍ਰਹਿਣੀ : (ਦੁੱਧ ਵਾਲੇ ਨੂੰ) ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਦੁੱਧ ਦੇਣ
ਆਇਆ ਕਰ।

ਦੁੱਧ ਵਾਲਾ : ਮੈਡਮ ਛੇਤੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ 5
ਵਜੇ ਨਲ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

- ਗੁਰਚਰਣ ਆਨੰਦ

ਡਾਕਟਰ : ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ
ਯਾਦਾਸ਼ਤ
ਵਧਾਉਣ ਲਈ
ਜੇ ਦਵਾ ਲੈ
ਗਏ ਸੀ ਉਸ
ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਫਰਕ
ਪਿਆ।

ਮਰੀਜ਼ : ਹੁਣ ਤਕ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ,
ਰੋਜ਼ ਦਵਾਈ ਲੈਣਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਕਿਰਾਏਦਾਰ : (ਮਕਾਨ ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ) ਭਾਈ
ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ
ਮਕਾਨ ਮੈਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਇੱਤਾ
ਹੈ? ਉਥੇ ਤਾਂ ਚੂਹੇ ਦੌੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ
ਹਨ।

ਮਕਾਨ ਮਾਲਿਕ : ਤਾਂ ਕੀ ਐਨੇ ਘੱਟ ਪੈਸਿਆਂ ਵਿੱਚ
ਤੂੰ ਘੜਿਆਂ ਦੀ ਰੇਸ ਵੇਖਣਾ
ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋਨ੍ਹ : (ਪਾਪਾ ਨੂੰ) ਪਾਪਾ, ਜੇਕਰ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ
ਚਲੇ ਕਿ ਮੈਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚੋਂ ਫਸਟ
ਆਇਆ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ?

ਪਾਪਾ : ਅਰੇ ਬੇਟਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸਾਈਕਲ
ਲੈ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਸੋਨ੍ਹ : ਪਾਪਾ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਸੇ ਬਚਾ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ
ਫੇਲ੍ਹੁ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਸਾਈਕਲ
ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਦੂਸਰੇ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਬੈਕੂ ਕੇ
ਖਿੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਹ ਚਲਦੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ
ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ -
ਇੱਕ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਲੈ
ਦੇ-ਦੇ ਟਰੱਕ।

ਹੇ ਭਗਵਾਨ
ਜਾਣ ਲਈ

ਇੱਕ ਵਾਰ ਬੰਟੀ, ਸੰਟੀ ਅਤੇ ਨੀਟੂ ਇੱਕ ਬਾਇਕ
ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਤਦੇ ਟੈਂਡਿਕ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੱਥ ਦਿੱਤਾ।
ਨੀਟੂ ਨੇ ਕਿਹਾ : ਦਿਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ
ਤਿੰਨ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ
ਬੈਠੋਗੇ?

ਅਧਿਆਪਕ :

(ਚਮਕੂ ਨੂੰ) ਬਸ
ਇਰਾਦੇ ਬੁਲੰਦ ਹੋਣੇ
ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਪੱਥਰ
ਚੌ ਵੀ ਪਾਣੀ ਕੱਢਿਆ
ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚਮਕੂ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਲੋਹੇ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਣੀ ਕੱਢ
ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਅਧਿਆਪਕ : ਕਿਵੇਂ?

ਚਮਕੂ : ਹੈਂਡਪੈਪ ਤੋਂ।

- ਅੰਜਲੀ

- ਦੀਪਕ ਕੁਮਾਰ

ਪਲੇਅ-ਵੇ

(ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਕੂਲ)

ਪਲੇਅ-ਵੇ ਸਾਡਾ ਕਿਨਾਂ ਪਿਆਰਾ।
ਸਕੂਲ ਚ ਘਰ ਵਰਗਾ ਨਜ਼ਾਰਾ।
ਸੁਹਣੇ ਛੁੱਲਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕਿਆਰੀ,
ਗੀਝਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਰੀ ਸਾਰੀ।
ਏ.ਸੀ. ਛੱਡੇ ਠੰਡੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ,
ਖੁਸ਼ ਹੋਵਣ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ।
ਬਰਥ-ਡੇ ਜਦ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦੇ,
ਪੂਰਾ ਹਾਲ ਸਜਾਇਆ ਜਾਂਦੇ।

ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀ ਲਾਈ ਗੁਬਾਰੇ,
ਬੱਚੇ ਖੁਸ਼ੀ ਚ ਨੱਚਣ ਸਾਰੇ।
ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਖੁਬ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ,
ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ।
ਅਨੁਰਾਧ ਮੈਡਮ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰੇ,
ਪਿਆਰ ਨੇ ਕਰਦੇ ਬੱਚੇ ਸਾਰੇ।
ਸੁਹਣੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਪਿੜਾਉਣੇ,
ਈਲ.ਈ.ਡੀ. ਤੇ ਕਾਰਟਨ ਲਾਉਣੇ।

ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ,
ਸੋਰ ਸਰਾਬਾ ਬਿਲਕੁਲ ਬੰਦ ਹੈ।

ਬੱਚਿਓ ਹਸਦੇ ਹਸਦੇ ਆਓ,
ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਓ।

ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤੰਤਰੀ

(ਮਭ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ 'ਨ' ਅੱਖਰ ਤੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੈਨ ਜਾਂ ਪੈਸਿਲ ਉਠਾਉ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਚਿੰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਤਰ ਲਿਖਦੇ ਜਾਓ।)

- ਪ੍ਰਸ਼ਨ.(1)** ਕਿਸ ਪਾਂਡਵ ਦੇ ਧਨੁਸ ਦਾ ਨਾਮ ਗਾਂਡੀਵ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ.(2)** ਗਣਗੌਰ ਕਿਸ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਉਤਸਵ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ.(3)** ਈਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਕੀ ਨਾਮ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ.(4)** ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ ਕੌਣ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ.(5)** ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਵਾਇਸਰਾਏ ਕੌਣ ਸਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ.(6)** ਭਰਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਣੂ ਦੇ ਕਿਸ ਅਵਤਾਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਕਦਮਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਪ ਲਿਆ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ.(7)** ਕਿਸ ਗੈਸ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਲਈ ਜੀਵਨਦਾਈ ਗੈਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ.(8)** ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਨੇ ਕਿਸ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ.(9)** ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਰਵਉਚ ਖੇਡ ਸਨਮਾਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ.(10)** ਭਾਰਤ ਦਾ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕੀ ਨਾਮ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ.(11)** ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤਖਸ਼ਿਲਾ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ.(12)** ਭਾਰਤ ਰਤਨ ਸਨਮਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੌਣ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ.(13)** ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਨਿਵਾਸ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ.(14)** ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ ਕੀ ਸੀ?

(ਸਹੀ ਉਤੱਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੰਨੇ ਤੇ ਵੇਖ)

ਕਿੱਟੀ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ - ਅਜੈ ਕਾਲਜ਼ਾ

ਆਉ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਖੇਡਦੇ ਹਾਂ।

ਕਿੱਟੀ ਤੂੰ ਆਪਣਾ 'ਹੋਮਵਰਕ' ਕੀਤਾ?

ਕਿੱਟੀ ਤੈਂਨੂੰ 'ਹੇਮਵਰਕ' ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ
ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ
'ਹੇਮਵਰਕ' ਚੈਕ ਕਰਾਂਗੀ।' ਜਿਸ ਨੇ ਹੇਮਵਰਕ
ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਮੈਮ ਉਸਨੂੰ ਸਜਾ ਦੇਵੇਗੀ।

ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਤਾਂ ਛੁੱਟੀਆਂ
ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਮੈਂ
ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ?

ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ
ਰਿੰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ
ਮੈਮ ਨੂੰ ਵਿਖਾ
ਦੇਵਾਂ? ਇਸ ਨਾਲ
ਮੈਂਨੂੰ ਝਿੜਕਾਂ ਵੀ
ਨਹੀਂ ਪੈਣਗੀਆਂ।

ਚਲੋ ਬੱਚਿਉ! ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ
'ਹੈਮਵਰਕ' ਵਿਖਾਉ। ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ
ਨੇ 'ਹੈਮਵਰਕ' ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ।

ਕਿੱਟੀ ਨੇ ਚਿੰਟ੍ਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਆਪਣੇ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਚੁੱਪਚਾਪ
ਰੱਖ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਚਿੰਟ੍ਟ ਕਾਪੀ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਚਿੰਟ੍ਟ ਤੂੰ ਐਨਾ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਮੈਮ ਮੇਰੀ ਕਾਪੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ।

ਚਿੰਟੂ ਤੂੰ
ਆਪਣੀ
ਕਾਪੀ ਘਰ
ਤਾਂ ਨਹੀਂ
ਭੁੱਲ
ਆਇਆ?

ਨਹੀਂ ਕਿੱਟੀ। ਮੈਂ ਲਿਆਇਆ ਸੀ।

ਕਿੱਟੀ ਆਪਣੀ ਕਾਪੀ ਵਿਖਾਉ।

ਅਰੋ! ਇਹ ਤਾਂ ਚਿੰਟੂ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਹੈ।

ਅਰੋ! ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਕਾਪੀ ਹੈ।

ਕਿੱਟੀ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਕਾਪੀ ਚੁਗਾ ਲਈ।
ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣਾ
'ਹੈਮਵਰਕ' ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਕਿੱਟੀ ਹੱਥ ਉਪਰ ਕਰਕੇ ਖੜੀ ਹੋ ਜਾਓ।
ਇੱਕ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ
ਤੂੰ ਚਿੰਟੂ ਦੀ ਕਾਪੀ ਵੀ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ।

ਅਰੇ ਹਾਂ ਅਰੇ!

ਕਾਸ਼! ਮੈਂ
ਝੂਠ ਨਾ
ਬੋਲਿਆ
ਹੁੰਦਾ!

ਦੀਵਾਲੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਹਾਣੀ : ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਆਸਟ

ਸੰਦੇਸ਼

ਦੀ

ਵਾਲੀ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਨਦੀਪ ਦਾ ਚਾਅ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਵਾਰ ਐਨੀ ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਚਲਾਏਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦੌਸਤ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਉੱਗਲੀਆਂ ਪਾਈ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ। ਉਹ ਦੌਸਤਾਂ ਨੂੰ ਬੰਬ-ਪਟਾਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਗਿਣਾਉਣ ਲੱਗਦਾ, ਅਨਾਰ, ਹਵਾਈਆਂ, ਮੁਰਗਾ ਛਾਪ ਬੰਬ, ਆਲੂ ਬੰਬ, ਛੁੱਲਝੜੀਆਂ, ਡੱਬਾ ਬੰਬ, ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਰਗੈਰਾ-ਵਰਗੈਰਾ।

ਮਨਦੀਪ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵੀ ਖੂਬ ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਇਕਲੋਤਾ ਬੇਟਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਜਬਰਦਸਤੀ ਮਨਵਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।

ਮਨਦੀਪ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਮਿੱਤਰ ਸੀ ਰਮਨੀਕ। ਰਮਨੀਕ ਦਾ ਘਰ ਮਨਦੀਪ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਢੂਰ ਸੀ। ਮਿੱਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕਠੇ ਹੀ ਬੈਠਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਰਮਨੀਕ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਨਦੀਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਰਮਨੀਕ ਦੇ ਪਾਪਾ ਬੀਮਾਰ

ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ? ਦਰਸਲ ਉਸ ਦੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਸਾਹ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਨਦੀਪ ਆਪਣੀ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਰਮਨੀਕ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਾਪਾ ਪੰਪ ਨਾਲ ਸਾਹ ਦੀ ਦਵਾਈ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਖੰਘ ਵੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨਦੀਪ ਦਾ ਮਨ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਰਮਨੀਕ ਦੇ ਪਾਪਾ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਦਾਦਾ ਜੀ ਦਾ ਮਨਦੀਪ ਦੇ ਨਾਲ ਗਹਿਰਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਮਨਦੀਪ ਕਈ ਵਾਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਦਾ-ਸੁਣਦਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੌ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਨਦੀਪ ਨੇ ਰਮਨੀਕ ਦੇ ਪਾਪਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਫਿਰ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸੀ। ਸੁਣ ਕੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਦਾਦਾ ਜੀ ਕੁੱਝ ਸੋਚਦੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, "ਅੱਜ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੋਗੇ?"

ਮਨਦੀਪ ਇੱਕਦਮ ਬੋਲਿਆ, 'ਸੁਣਾਉ ਦਾਦਾ ਜੀ....।

ਦਾਦਾ ਜੀ ਮਨਦੀਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਭਿਆਨਕ

ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਚਿੜੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਦੀ ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਚੁੰਝ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਫਿਰ ਨਦੀ ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਆ ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਮਨਦੀਪ ਦੀ ਜਿਗਿਆਸਾ ਵੱਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ, 'ਲੇਕਿਨ ਦਾਦਾ ਜੀ, ਕੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਚਿੜੀ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਬੁਝਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?''

ਦਾਦਾ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਬੇਟਾ, ਤੇਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤੱਤ ਅੱਗੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਰਿਸ਼ੀ ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇੰਝ ਕਰਦੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ, 'ਹੇ ਨੰਨੀ ਜਿਹੀ ਚਿੜੀ, ਕੀ ਤੇਰੇ ਥੋੜੇ ਸਿਹੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਬੁਝਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ?'"

ਇਸ ਤੇ ਚਿੜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ— 'ਹੇ ਰਿਸੀਵਰ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੂੰਦ-ਬੂੰਦ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਬੁਝ ਸਕਦੀ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਇਸ ਜੰਗਲ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਿਆ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਏ।'

ਰਿਸੀ ਚਿੜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਰਿਸੀ ਤੁਰੰਤ ਨਦੀ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪਾਤਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਨੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਰਾਹਰੀਰ ਉਥੋਂ ਗੁਜਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਚਿੜੀ ਅਤੇ ਰਿਸੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਨਦੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਕੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਤੇ ਸੁੱਟਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਆਖਿਰ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਜੁੱਟੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਦਾ-ਸੁਣਦਾ ਮਨਦੀਪ ਸੁੱਤਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਗਹਿਰੀ ਸੌਚ ਵਿੱਚ ਛੁੱਬ ਗਿਆ।

ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਬੇਟਾ, ਕੀ ਸੌਚ ਰਹੇ ਹੋ, ਕੀ ਕਹਾਣੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ?'

ਮਨਦੀਪ ਬੋਲਿਆ, ''ਦਾਦਾ ਜੀ, ਕੀ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਚਿੜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?''

ਦਾਦਾ ਜੀ ਸਭ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਬੋੜਾ ਅਣਜਾਣ ਬਣੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, 'ਕੀ ਤੂੰ ਵੀ ਚਿੜੀ ਬਣ ਕੇ ਕਿਸੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ?'

ਮਨਦੀਪ ਇਕ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੀ ਬੋਲਿਆ, 'ਹਾਂ ਦਾਦਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ ਲੇਕਿਨ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ। ਮੈਂ ਪਾਪਾ ਤੋਂ ਪਟਾਖੇ ਖੂੰਦਣ ਲਈ ਇਸ ਵਾਰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੂਪਏ ਲਈ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਰਮਨੀਕ ਦੇ ਪਾਪਾ ਜੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਇੱਕ ਵੀ ਪਟਾਖਾ ਨਹੀਂ ਖੂੰਦਾਂਗਾ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਦੌਸਤ ਨੂੰ ਵੀ ਚਿੜੀ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਘੱਟ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਨਾ ਜਾਣੇ ਸਾਹ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਝੂਝ ਰਹੇ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਰੀਆਂ ਬਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।'

'ਵਾਹ ਮੇਰੇ ਨੌਨਿਹਾਲ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲੁਕੇ ਅਸਲ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਾਧੂਬੀ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿੜ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਮਾਨਵ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਰੀ ਲੰਮੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਸਮਾਪਤ ਹੋਏਗਾ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਮੁਸਕਾਨ ਵੀ ਫੈਲੇਗੀ।'

ਮਨਦੀਪ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿਆ, 'ਦਾਦਾ ਜੀ, ਆਪ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਇਹੀ ਵਾਦਾ ਹੈ।'

ਦਾਦਾ ਜੀ ਮਨਦੀਪ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਂਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲੇ, ''ਸ਼ਾਬਦਾ ਮਨਦੀਪ, ਮੇਰਾ ਤੈਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣਾ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।''

ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਮਨਦੀਪ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੌਂ ਗਿਆ।

ਲਾਲ ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਧਾਨਮੰਤਰੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 2 ਅਕਤੂਬਰ 1904 ਨੂੰ ਵਾਰਾਣਸੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਪਨ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਬੀਤਿਆ, ਮੀਲਾਂ ਪੈਦਲ ਚਲ ਕੇ ਅਤੇ ਨਦੀਆਂ ਤੌਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਪਰਮਹੰਸ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨਦ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ।

ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬਾਦ ਵੀ ਅਪਣੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬਾਦ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਉਤੱਤ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਸਦੀ ਸੱਕਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀ ਨੇ 9 ਜੂਨ 1964 ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ 'ਜੇ ਜਵਾਨ ਜੈ ਕਿਸਾਨ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀ ਬਾਪੂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧ-ਚੜ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਣ 1921 ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆਪੀਠ ਤੋਂ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ। 1930 ਤੋਂ

1936 ਤਕ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬਾਦ 1952 ਦੀਆਂ ਚੋਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ ਅਤੇ ਰੇਲ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਏ ਗਏ।

1965 ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦਾ ਐਨਾ ਹੱਸਲਾ ਵਧਾਇਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਈ। ਰੂਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਤਾਸ਼ਕੰਦ ਗਏ ਅਤੇ ਉਥੇ 11 ਫਰਵਰੀ 1965 ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਰੁਕ ਜਾਣ ਕਾਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੇਗਾ।

(ਵੈਬ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਧੰਵਾਦ ਸਹਿਤ)

- ❖ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ-ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਘਰ ਸਵਰਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਜਿਸ ਦੇ ਉਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਦਾ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਰੱਹੇ ਕੇ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਪੱਕਿਆਂ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕੱਚਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਖੁਦ ਹੀ ਡੱਬਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨਗੇ?

- ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਰਾਜਮਾਤਾ ਜੀ

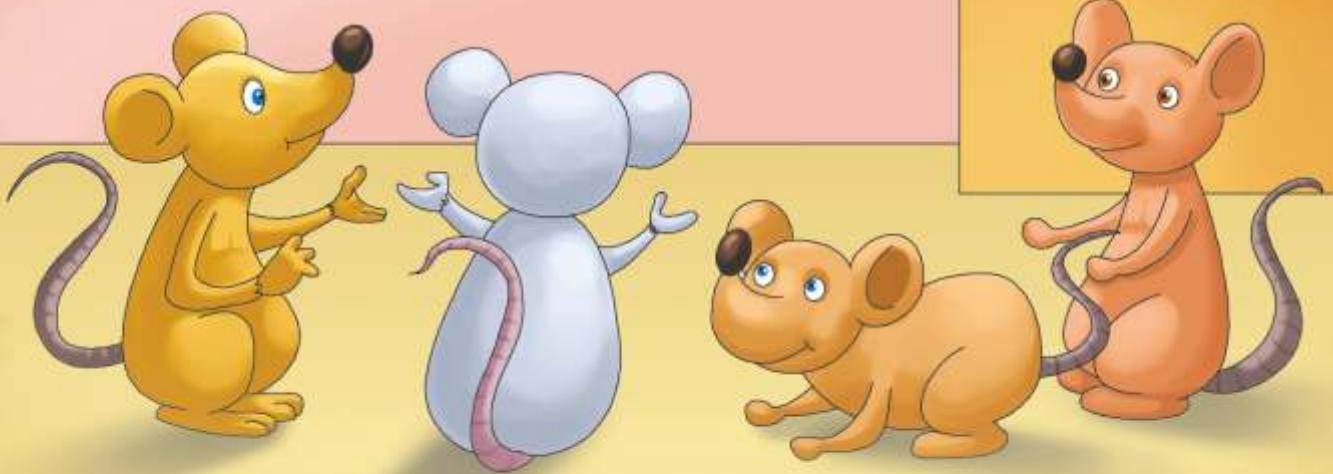
ਕੀ ਤੁਸੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ?

- * ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਤਿਬਾ ਪਾਟਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਔਰਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸੀ।
- * ਨਾਈਟ੍ਰੂਮ ਆਰਸਾਇਡ ਅਜਿਹੀ ਗੈਸ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁੰਘਣ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਕੇਵਲ ਹੱਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- * ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਣ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ 8 ਮਿੰਟ 22 ਸੰਕਿਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ।
- * ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੋਂ ਚੰਦਰਮਾ 22, 23, 885 ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਹੈ।

- * ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ 206 ਹੱਡੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- * ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ 750 ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- * ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਚਮੜੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛੇਕ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- * ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਾਮ ਹੈਮੋਸੋਪੀਅਨ ਹੈ।
- * ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਨਹੁੰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੱਡੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਤੇ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
- * ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤ ਤਾਜ਼ਮਹਿਲ ਹੈ।
- * ਅਸੋਕ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ 24 ਤੀਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- * ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ 2 ਸਾਲ 11 ਮਹੀਨੇ 18 ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਾ ਸੀ।
- * ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੁੱਖ ਸੈਨਾਪਤੀ ਜਨਰਲ ਕੇ. ਐਮ. ਕਰਿਐੱਪਾ ਸੀ।
- * ਬਛੇਨਦਰੀ ਪਾਲ ਐਵਰੈਸਟ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਚੜਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤ ਸੀ।
- * ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਔਰਤ ਪ੍ਰਧਾਨਮੰਤਰੀ ਬਣੀ ਸੀ।

- * ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੋਨਾ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।
- * ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਚੋਟੀ ਮਾਊਂਟ ਐਵਰੈਸਟ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਉਚਾਈ 8848 ਮੀਟਰ ਹੈ।
- * ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦਾ ਹਫ਼ਤਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- * ਯਜੁਰਵੇਦ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਾਰਤਕ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
- * ਸੁਕਰ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਭੋਰ ਦਾ ਤਾਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- * ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੋਲਦੀ ਫਿਲਮ ਆਲਮਆਰਾ ਸੀ।
- * ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਲਾਲ ਗ੍ਰਹਿ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- * ਸੁਕਰ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਜੁੜਵਾਂ ਡੈਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- * 'ਗੁਗਲੀ' ਸ਼ਬਦ ਕ੍ਰਿਕਟ ਖੇਡ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।
- * ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਚਾਵਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- * ਭਾਰਤ ਨਾਟਯਮ ਦਾ ਆਰੰਭ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸੰਗ੍ਰਹਿਕਰਤਾ - ਕਿਰਣ ਬਾਲਾ

ਬਾਲ ਕਹਾਣੀ : ਅਮਰ ਸਿੰਘ

ਇੱਕ ਬੰਨ੍ਹੀ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਘੁੰਟੀ

ਛੋਟੇ ਟੇ-ਛੋਟੇ ਚੂਹੇ ਇੱਕ ਬੁੱਢੇ ਚੂਹੇ ਨੂੰ ਘੇਰੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਬੁੱਢਾ ਚੂਹਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਥੇ ਇੱਕ ਬਿੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਦਿਸੀ। ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਸਾਰੇ ਚੂਹੇ ਖੱਡਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਗਏ। ਕੁੱਝ ਦੇਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬੁੱਢਾ ਚੂਹਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇੱਧਰ-ਉਧਰ ਵੇਖਿਆ। ਬਿੱਲੀ ਹੁਣ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਚੂਹਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਬਾਰਾ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣੀ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ ਸਰਾਰਤੀ ਚੂਹਾ ਬੋਲਿਆ— “ਦਾਦਾ ਜੀ ਇਹ ਬਿੱਲੀ ਵੀ ਕੀ ਜਾਲਿਮ ਚੀਜ਼ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਭਨਕ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ।”

“ਹਾਂ ਬੇਟਾ, ਇਹ ਬਿੱਲੀ ਸੱਚਮੁਚ ਹੀ ਬੜੀ ਜਾਲਿਮ ਚੀਜ਼ ਹੈ।”

“ ਕੀ ਐਸਾ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਚਲ ਸਕੇ।” ਇੱਕ ਚੂਹੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ।”

“ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?” ਛੋਟੇ ਚੂਹੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਘੰਟੀ ਬੰਨਣ ਲਈ ਘੰਟੀ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਘੰਟੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਜਾਏ ਕੌਣ? ਕਿਹੜੂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ ਨਹੀਂ।" ਬੁਢੇ ਚੂਹੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

ਸਾਰੇ ਚੂਹੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

"ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਭ ਕੇ ਰਹਾਂਗੇ, ਆਪ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਦਾਦਾ ਜੀ।" ਛੋਟੇ ਚੂਹੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

"ਇਹ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕੰਮ ਹੈ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲਿਆਉਣਾ। ਸਮਝੋ।"

ਛੋਟਾ ਚੂਹਾ ਇਸੇ ਉਧੇੜਬੁਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਘੰਟੀ ਕਿਵੇਂ ਬੰਨੀ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ -

"ਮੈਂ ਤਰਕੀਬ ਲੱਭ ਲਈ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ।" ਉਹ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਲਿਆ।

"ਕੀ?" ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਚੂਹੇ ਇੱਕਠੇ ਬੋਲ ਪਏ।

"ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਕਿਥੇ-ਕਿਥੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।"

ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਚੂਹੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਬਿੱਲੀ ਇੱਕ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜੀ। ਛੋਟਾ ਚੂਹਾ ਜਾਸੂਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਸੋਈ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੜ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਝੱਟਪਟ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨੀਂਦ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਚੁਗਾਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਗਿਆ। ਬਿੱਲੀ ਰਸੋਈ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਇੱਧਰ-ਉਧਰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਝੱਟਪਟ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਚੂਹਾ ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪੀਂਦੇ-ਪੀਂਦੇ ਹੀ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ। ਚੂਹਾ ਦੌੜਿਆ-ਦੌੜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਅਤੇ ਦਾਦਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆਇਆ।

"ਦਾਦਾ ਜੀ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਘੰਟੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਸੁਭ ਕੰਮ ਆਪ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਹੋਵੇ।" ਛੋਟੇ ਚੂਹੇ ਨੇ ਬੁਢੇ ਚੂਹੇ ਨੂੰ ਘੰਟੀ ਫੜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

"ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਦਿਮਾਗ ਘੁੰਮ ਗਿਆ ਹੈ। ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਇਥੋਂ ਭੱਜ ਲਉ। ਕਿਤੇ ਇਹ ਕੰਬਖਤ ਜਾਗ ਗਈ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠੇ ਹੀ ਚਟ ਕਰ ਜਾਏਗੀ।"

"ਇਹ ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।" ਛੋਟਾ ਚੂਹਾ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਕੁੱਦਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲਿਆ।

ਸਾਰੇ ਚੂਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। "ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਸੁਪਨਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।" ਬੁਢੇ ਚੂਹੇ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।?

"ਦਾਦਾ ਜੀ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਘੰਟੀ ਬੰਨ੍ਹੋ। ਹੁਣ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰੋ।"

ਬੁਢੇ ਚੂਹੇ ਨੇ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਘੰਟੀ ਬੰਨ੍ਹੇ ਦਿੱਤੀ। ਛੋਟੇ ਚੂਹੇ ਨੇ ਜਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਦਾਦ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਬੁੱਢਾ ਚੂਹਾ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਕੰਮ ਉਸ ਦੇ ਪੁਰਖੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਹ ਕੰਮ ਅੱਜ ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਚੂਹੇ ਨੇ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ। ਸਾਰੇ ਚੂਹੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਨੱਚ ਰਹੇ ਸਨ।

ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗਾਂਗੀ ਖਾਦੀ

ਕ੍ਰਾਂ

ਤੀਕਾਰੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਭਾ ਦੇ ਭਗਤ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਨ 1928 ਵਿੱਚ ਸਰਭਾ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਹੋਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਭਗਵਤੀਚਰਣ ਵੋਹਰਾ ਇੱਕ ਖਾਦੀ ਦਾ ਕਪੜਾ ਖੀਦ ਕੇ ਲਿਆਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੰਗਣ ਲਈ ਵੋਹਰਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵੀਰ ਨਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ— 'ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗਾਂਗੀ' ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤਿੱਥੇ ਬਲੈਡ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਉੱਗਲੀਆਂ ਚੀਰ ਕੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਖਾਦੀ ਨੂੰ ਰੰਗ ਦਿੱਤਾ।

ਆਪਣੇ ਲੁਹੂ ਨਾਲ ਖਾਦੀ ਨੂੰ ਰੰਗ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਭਾ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਵੀਰ ਨਾਰੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਦੁਰਗਾ ਭਾਬੀ ਸੀ।

ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਓਤ-ਪ੍ਰੈਤ ਦੁਰਗਾ ਭਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤਨੀ ਭਗਵਤੀਚਰਣ ਵੋਹਰਾ ਦੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੀ। ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਊਨ ਵਾਪਿਸ ਜਾਉਂ ਦੇ ਵਿਚ੍ਛੇ ਦੇ ਨਾਇਕ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤਰਾਇ ਦੀ ਬੇਗਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਆਜ਼ਾਦ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਨੇ 18 ਦਸੰਬਰ 1928 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਭਰੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਹੱਤਿਆਰੇ ਸਾਡਰਸ ਨੂੰ ਸਰੇਅਮ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਛਲਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਗਈ। ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਜੀਵਿਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਭਗਵਤੀਚਰਣ ਵੋਹਰਾ ਰਾਹੀਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕੋਲਕੱਤਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਸ਼ਿੰਮਾ ਦੁਰਗਾ ਭਾਬੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸੌਂਪਿਆ।

ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜਨ ਲਈ ਦੁਰਗਾ ਭਾਬੀ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੂਟ-ਬੂਟ ਅਤੇ ਹੈਂਟ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨਾਂ

ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀਸਲਾਮਤ ਕੋਲਕਾਤਾ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਜਦਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਾਸੂਸ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੱਭਦੇ ਰਹੇ।

ਅਜਿਹੀ ਵੀਂਗਾਂਗਣਾ ਦੁਰਗਾ ਭਾਬੀ ਦੇ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਬਲੀਦਾਨ ਨੂੰ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਰਗਾ ਭਾਬੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸੀ ਜੋ ਖੁਦ ਜਲ ਕੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ- ਭਗਵਤੀਚਰਣ ਵੋਹਰਾ, ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਵੱਧ-ਚੜ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ 92 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ 14 ਅਕਤੂਬਰ 1999 ਨੂੰ ਗਾਜੀਆਬਾਦ (ਉਤਰ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਇਹ ਮਿਸਾਲ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਲਈ ਸਾਥੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਈ।

ਧੰਨ ਹੈ ਉਹ ਧਰਤੀ ਜਿਥੇ ਅਜਿਹੀ ਬਲੀਦਾਨੀ ਔਰਤ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ।

ਮਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰੀ ਦੇ ਉੱਤਰ

1. ਅਰਜੁਨ	9. ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ
2. ਰਾਜਸਥਾਨ	ਖੇਡ ਰਤਨ
3. ਤਹਿਰਾਨ	10. ਸਰਵਪੱਲੀ
4. ਸਤਰੂਘਨ	ਰਾਧਾਕ੃ਸ਼ਣਨ
5. ਲਾਰਡ ਇਰਵਨ	11. ਪਾਕਿਸਤਾਨ
6. ਵਾਮਨ	12. ਅਬਦੂਲ ਗੱਫਾਰ ਖਾਨ
7. ਆਕਸੀਜਨ	13. ਤੀਨਮੂਰਤੀ ਭਵਨ
8. ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਮਿਸ਼ਨ	14. ਸਿਲੋਨ

ਵਿਚਾਰੇ ਪਰਿੰਦੇ

ਕ ਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਜਲ ਲਾਨ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇੱਕ ਕਿਨਾਰੇ ਲੱਗੇ ਰੁੱਖ ਵੱਲ ਵਧ ਗਏ। ਰੁੱਖ ਤੇ ਘਾਸ-ਫੂਸ ਦਾ ਇੱਕ ਆਲੂਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕੱਝ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਪਾਲ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਸੂਮ ਪੰਛੀ ਉਸ ਦੇ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਖੇਡਦਾ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ। ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਆਲੂਣੇ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਹ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੀ.... ਉਸ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਆਲੂਣਾ ਟੁੱਟੀ-ਛੁੱਟੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਧੂੜ-ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਚਾਰੇ ਪੰਛੀਂ - ਦੋ ਤੋਤੇ ਅਤੇ ਦੋ ਚਿੜੀਆਂ ਅੱਧਸੜੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਰੇ ਪਏ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਮਾਸੂਮ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁੰਹ ਤੋਂ ਆਹ ਨਿਕਲ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਭੁੱਬਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਚੀਕ ਪਿਆ। ਜਦ ਉਸ ਦੀ ਚੀਕ ਸੁਣ ਕੇ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਦੌੜਿਆ।

ਉਹਨੂੰ ਇੰਝ ਚੀਕਦੇ-ਚਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਰਸੋਈਘਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਉਸ ਦੀ ਮੰਮੀ ਚਿੰਤਤ ਹੋ ਗਈ - ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਬੇਟੇ?

- ਮੰਮੀ! ਮੇਰਾ ਆਲੂਣਾ....

- ਕੀ ਹੋਇਆ ਤੇਰੇ ਆਲੂਣੇ ਨੂੰ?

- ਮੇਰਾ ਆਲੂਣਾ ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਤੋੜ-ਫੋੜ ਦਿੱਤਾ। - ਸਜਲ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਮੀ ਹੈਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਈ। ਬਿੱਲੂ ਇੰਝ ਕਿਉਂ ਕਰੇਗਾ? ਬਿੱਲੂ ਇੱਕ ਗਵਾਂਦੀ ਲੜਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਉਹ ਸਜਲ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਡਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਮੰਮੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ - ਬਿੱਲੂ ਇਥੇ ਆਇਆ ਸੀ ਕੀ?

- ਪਤਾ ਨਹੀਂ। - ਸਜਲ ਨੇ ਕਿਹਾ।

- ਫਿਰ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? - ਮੰਮੀ ਨੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਆ।

ਸਜਲ ਨੇ ਕਾਰਣ ਦੱਸਿਆ - ਮੰਮੀ ਕੱਲ ਜਦ ਅਸੀਂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਕਟ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਬਿੱਲੂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਖੇਡਣ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮੈਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ, ਫਿਰ ਖੇਡਣਾ। ਇਸ ਤੇ ਉਹ ਚਿੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਧੌਸ ਦੇ ਗਿਆ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਨਾ ਖਿਡਾਉ, ਮੈਂ ਆਲੂਣਾ ਤੋੜ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਸਜਲ ਨੂੰ ਚੀਕਦੇ ਵੇਖ ਉਸ ਦੇ ਪਾਪਾ ਵੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ - ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਬੇਟਾ ! ਅੱਜ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ?

- ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਆਫਿਸ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਵਾਂਗਾ। - ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਸਜਲ ਬੋਲਿਆ।

- ਲਾਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਜੋ ਆਲੂਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਚਾਰ ਪੰਛੀ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ਉਹ ਮਾਰੇ ਗਏ।

- ਮੈਂਹੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

- ਮੇਰੇ ਚਾਰੋਂ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। - ਸਜਲ ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲਿਆ।

- ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਸ਼ਾਇਦ ਇੰਝ ਹੀ ਲਿਖੀ ਸੀ। - ਪਾਪਾ ਨੇ ਅਫਸੋਸ ਜਾਹਿਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਸੱਲੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀ।

- ਜਦ ਤਕ ਹਤਿਆਰੇ ਨੂੰ ਸਜਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ ਮੈਨਹੀ ਸੁਣਾਗਾ ਆਪ ਦੀ ਗੱਲ। - ਸਜਲ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਪਾਪਾ ਫਿਰ ਹੋਰਾਨੀ ਨਾਲ ਬੋਲੇ- ਹਤਿਆਰਾ..... ਅਰਥਾਤ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ? ਬਿੱਲੀ-ਵਿੱਲੀ ਹੋਵੇਗੀ?

- ਬਿੱਲੀ ਨਹੀਂ ਬਿੱਲੂ, ਉਸੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। - ਸਜਲ ਬੋਲਿਆ।

ਪਾਪਾ ਨੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। - ਪਰ ਬੇਟੇ, ਉਹ ਕਿਉਂ ਮਾਰੇਗਾ? ਉਹ ਤੇਰਾ ਦੋਸਤ ਹੈ।

ਸਜਲ ਨੇ ਰੋਸਪੂਰਵਕ ਕਿਹਾ- ਕਾਹੇ ਦਾ ਦੋਸਤ, ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਦਾ ਬੇਵਕੂਫ ਹੈ ਉਹ। ਕੱਲ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਧੌਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਆਲੂਣੇ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰ ਦਿੱਗਾ।

- ਇੰਝ ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀ ਕੁੱਝ ਵੀ ਬਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਪਾ ਨੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ।

- ਨਹੀਂ ਪਾਪਾ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਘਿੱਣੌਣੀ ਹਰਕਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਆਲੂਣੇ ਨੂੰ ਤੋਡਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਿਉਂ ਤੋੜੇਗਾ? - ਸਜਲ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ।

ਅੱਛਾ ਚਲੋ ਮੈਨੂੰ ਵਿਖਾਓ। - ਪਾਪਾ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਸਜਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਆਲੂਣੇ ਦੇ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਪਾਪਾ ਨੇ ਬਗੀਕੀ ਨਾਲ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ - ਬੇਟਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਅੱਗ ਨਾਲ ਸੜ ਕੇ ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

- ਪਾਪਾ ਬਿੱਲੂ ਬੜਾ ਖਤਰਨਾਕ ਲੜਕਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਗ ਵੀ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। - ਸਜਲ ਨੇ ਕਿਹਾ।

- ਅੱਗ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬਲਬ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ?

- ਇਹ ਬਲਬ ਮੈਂ ਲਟਕਾਇਆ ਸੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਲਈ।

- ਸਜਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

ਪਾਪਾ ਨੇ 'ਵਾਇਰ' ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ - ਇਹ ਵੇਖ ਇਹ ਇੱਕ ਨੰਗਾ ਵਾਇਰ ਨਿਕਲਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਰੰਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਘਾਹ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਆਲੂਣਾ ਸੜਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀ ਸੜ ਗਏ।

- ਲੇਕਿਨ ਪਾਪਾ..... ਸਜਲ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਪਾਪਾ ਨੇ ਟੋਕ ਦਿੱਤਾ- ਇਥੇ ਬਲਬ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ

ਸੀ? ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉੱਝ ਵੀ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।
ਸਜਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲੜੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ।
ਉਹ ਹੌਲੀ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ— ਪਰ ਪਾਪਾ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ
ਦਿਸਦਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਲਾਇਆ ਸੀ।

- ਇਹ ਆਇਡੀਆ ਤੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਆਇਆ
ਕਿਥੋਂ? -ਪਾਪਾ ਨੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹਿਆ।

- ਦਰਅਸਲ ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੜਿਆ ਸੀ। ਪਤਾ
ਨਹੀਂ ਕਿਹੜਾ ਪੰਛੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣਾ ਆਲੂਣਾ ਬਣਾਉਣ
ਵਿੱਚ ਜੁਗਨੂਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ
ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਨਾਲ ਰੋਸ਼ਨੀ ਰਹੇ। - ਝਿੜਕਦੇ ਹੋਏ
ਸਜਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

- ਪਾਪਾ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ— ਬੇਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ
ਤੇ ਸੱਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਤਦ ਤਕ ਬਿੱਲੂ ਵੀ ਦੌੜਦਾ ਹੋਇਆ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚ
ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ— ਸਜਲ, ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਤੇਰਾ
ਆਲੂਣਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿੰਦੇ
ਮਰ ਗਏ।

- ਹਾਂ ਇਹ ਵੇਖ ਨਾ! ਸਜਲ ਨੇ ਇਸਾਰੇ ਨਾਲ
ਦੱਸਿਆ।

- ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਕਿੰਨੇ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ
ਮਾਸੂਮ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਹੋਇਆ ਕਿਵੇਂ? ਵੇਖ ਮੈਂ ਕੁੱਝ
ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਐਵੇਂ ਕਿਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲਗਾਏ।- ਬਿੱਲੂ ਨੇ
ਸਫ਼ਾਈ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀ।

- ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕਰੰਟ ਨਾਲ ਇਹ
ਦੁਰਘਟਨਾ ਹੋਈ। -ਸਜਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

- ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੋਇਆ ਯਾਰ, ਵਿਚਾਰੇ
ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਹੱਥ ਪੋਣਾ
ਪਿਆ।- ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਹਮਦਰਦੀ ਜਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

- ਇਹ ਸਭ ਮੇਰੀ ਗਲੜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ।

- ਸਜਲ ਨੇ ਦੁੱਖੀ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ।

ਚਲ ਹੁਣ ਜੋ ਹੋਣਾ ਸੀ ਉਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੂੰ
ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ....। ਮੇਰੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ
ਪਰਿੰਦੇ ਪਾਲ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ

ਚੱਲਣਾ, ਉਥੋਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਪਰਿੰਦੇ ਲੈ ਆਵਾਂਗੇ। - ਬਿੱਲੂ ਨੇ
ਕਿਹਾ।

- ਸੱਚ? -ਸਜਲ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

- ਹਾਂ ਸੱਚ, ਮੇਰੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਹਨ। ਉਹ
ਜ਼ਰੂਰ ਦੇ ਦੇਣਗੇ। -ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਜਲ ਨੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਭਾਵ ਨਾਲ ਬਿੱਲੂ
ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ।

ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ— ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਇਥੇ
ਲਾਇਟ ਨਾ ਲਾਉਣਾ।

- ਲਗਾਉਗਾ ਪਰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਰੱਖਾਂਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ
ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅੰਦਰ ਲਗਾ ਰੱਖੀ ਸੀ। - ਸਜਲ ਨੇ
ਆਪਣੀ ਗਲੜੀ ਸਵੀਕਾਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

- ਚਲ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ ਕੀ?— ਬਿੱਲੂ ਨੇ
ਪੁੱਛਿਆ।

- ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਜਾਉਂਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨਾਂ
ਵਿਚਾਰੇ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨਾ ਦੇਵਾਂ। -ਸਜਲ ਨੇ ਭਿੱਜੀਆਂ
ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

- ਚਲ ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਵੀ
ਦੋਸਤ ਸਨ। - ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਸਜਲ ਦੇ ਮੌਢੇ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਦੇ
ਹੋਏ ਹੋਸਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। ਦੋਵੇਂ ਦੋਸਤ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦੇ
ਅੰਤਿਮ ਕ੍ਰਿਆਕਰਮ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਏ। ■

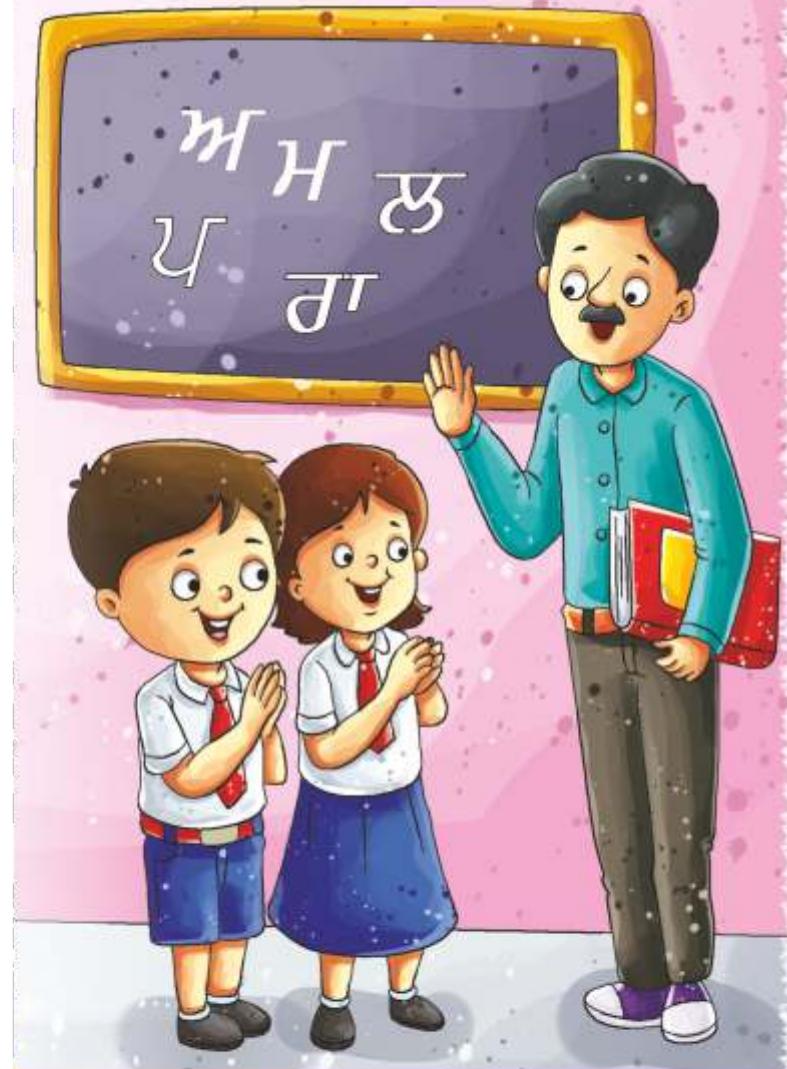
ਭੁੱਲੇ ਭਟਕੇ ਰਾਹੀ ਨੂੰ

ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਗੁਣਵਾਨ ਅਖਵਾਈਏ,
ਉਤੱਮ ਸ੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆਈਏ।

ਟੀਚਰ ਜੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨੀਏ,
ਕਰੀਏ ਜਾਮ ਕੇ ਖੁਬ ਪੜਾਈ।
ਨਿੱਕੀ-ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ ਤੇ ਐਵੇਂ,
ਕਰੀਏ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ।

ਊਚ-ਨੀਚ, ਭੇਦਭਾਵ ਮਿਟਾ ਕੇ,
ਏਕਤਾ ਅਸੀਂ ਅਪਨਾਵਾਂਗੇ।
ਹਰ ਭੁੱਲੇ-ਭਟਕੇ ਰਾਹੀ ਨੂੰ,
ਮੰਜ਼ਿਲ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਵਾਂਗੇ।

ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਸਦਾ ਪੂਜਾ ਕਰੀਏ,
ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਈਏ।
ਭਾਰਤਮਾਤਾ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਈਏ,
ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਗੁਣਵਾਨ ਅਖਵਾਈਏ।

ਬੀਜ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ

ਬੀਤ ਗਿਆ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਛੋੜੇ,
ਨਵੇਂ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਨਾਤਾ ਜੋੜੇ।
ਰਤ ਛਲ ਗਈ ਹੁਣ ਹੈ ਸੌਣਾ,
ਆਲਸ ਦੇ ਹੁਣ ਬੰਧਨ ਤੋੜੇ॥

ਹੁਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੱਲ੍ਹ ਤੇ ਨਾ ਟਾਲ੍ਹੇ,
ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣੇ ਸੰਭਾਲ੍ਹੇ।
ਕਿਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਅਗਲੇ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ,
ਬਦਲ ਲਉ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ॥

ਤੁਫਾਨਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉ,
ਮੁਸਕਿਲ ਤੋਂ ਨਾ ਕਦੇ ਘਬਰਾਉ।
ਅਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਕਦੇ ਗਵਾਉ;
ਘਰ-ਘਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਬੀਜ ਫੈਲਾਉ॥

□ ਕਹਾਣੀ : ਸਾਬਿਰ ਹੁਸੈਨ

ਰਾਜੂ ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ

ਰਜੂ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਏ ਸਨ। ਉਹਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਿਆਂ ਨਾਲ ਗੀਤਾ ਦੀ ਫਰਾਕ, ਮਿਠਾਈ ਅਤੇ ਫੁਲਝੜੀ ਦਾ ਡੱਬਾ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀ ਮੰਮੀ ਬਹੁਤ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਦ ਉਹ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ - "ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਬੱਚੇ ਦੀਵਾਲੀ ਕਿਵੇਂ ਮਨਾਉਣਗੇ?"

-ਕਰਜ ਲੈ ਕੇ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਮੈਂ ਰਾਜੂ ਅਤੇ ਗੀਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਲਵਾਂਗੀ। -ਮੰਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਉਸੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਾਪਾ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਜਿੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੀਤਾ ਨਵੀਂ ਫਰਾਕ ਅਤੇ ਫੁਲਝੜੀਆਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਰੋਏਗੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਬਾਜ਼ਾਰ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਉਸ ਨੇ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਫੁਲਝੜੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ। ਤਦੇ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਫੁਲਝੜੀਆਂ ਵੇਚੇਗਾ। ਉਸ ਦੇ

ਗਵਾਂਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਰਹਿਮਾਨ ਚਾਚਾ ਵੀ ਫੁਲਸੜੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵੇਚਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਰਹਿਮਾਨ ਚਾਚਾ ਤੋਂ ਫੁਲਸੜੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਸਿੱਖੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਰਹਿਮਾਨ ਚਾਚਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਫੁਲਸੜੀਆਂ ਬਣਾਏਗਾ। ਰਹਿਮਾਨ ਚਾਚਾ ਤੁਰੰਤ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੁਲਕ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਸੇ ਕੱਢੇ ਫੁਲਸੜੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਨ ਖੀਦਿਆ ਅਤੇ ਰਹਿਮਾਨ ਚਾਚਾ ਦੇ ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਫੁਲਸੜੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮਹੇਸੂ ਅੰਕਲ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਰੱਖ ਆਇਆ।

ਫੁਲਸੜੀਆਂ ਵਿੱਕ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹ ਫਿਰ ਫੁਲਸੜੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿੱਕਰੀ ਲਈ ਦੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਮੌਜੂਦੇ ਬਚਾ ਲਏ। ਉਹ ਫੁਲਸੜੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵੇਚਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਰਹਿਮਾਨ ਚਾਚਾ ਅਤੇ ਮਹੇਸੂ ਅੰਕਲ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਬ੍ਰੇਕ ਲੱਗਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਚੀਕ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸੜਕ ਵੱਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਟਰੱਕ ਦੀ ਟੱਕਰ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਟਰੱਕ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭੜਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੁੱਝ ਹੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਉਥੇ ਭੀੜ ਇੱਕਠੀ ਹੋ ਗਈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਜ਼ਖਮੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਜੂ ਨੂੰ ਲਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਇੰਝ ਹੀ ਖੂਨ ਨਿਕਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮਰ ਜਾਏਗਾ।

- ਇਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਲੈ ਚਲੋ, ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। -ਰਾਜੂ ਬੋਲਿਆ।

- ਤੈਨੂੰ ਬੜੀ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਲੈ ਜਾ।
- ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਬੋਲਿਆ।

ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੁਸਾ ਆਇਆ ਪਰ ਉਹ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਟੈਕਸੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਡਰਾਇਵਰ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਜ਼ਖਮੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਟੈਕਸੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਲਿਟਾਇਆ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਜ਼ਖਮੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਕਰਾਇਆ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਜੋ ਇੰਜੈਕਸ਼ਨ, ਦਵਾਈਆਂ ਬਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪਰਚਾ ਦਿੱਤਾ

ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਉਹ ਦਵਾਈਆਂ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪਏ ਖਰਚ ਹੋ ਗਏ। ਜਦ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਰਾਜੂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਖਮੀ ਆਦਮੀ ਹੁਣ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਘਰ ਲਈ ਤੁਰ ਪਿਆ।

ਉਸ ਕੋਲ ਐਨੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚੇ ਕਿ ਉਹ ਬੱਸ ਰਾਹੀਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਰਾਜੂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਸੀ ਕਿ ਐਨੀ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਬਾਦ ਵੀ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਦੀਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਮਨਾ ਸਕਣਗੇ ਲੇਕਿਨ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚ ਗਈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੰਤੋਖ ਸੀ।

ਰਾਜੂ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਕਾ ਪੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਖੀਦਾਰੀ ਲਈ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਲੜਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਗਏ ਸਨ। ਰਾਜੂ ਦਾ ਦੋਸ਼ਤ ਸੁਰੇਸ਼ ਪਟਾਖੇ ਖੂਦਣ ਜਾਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਸੌਚ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇਗਾ।

"ਵੀਰ-ਵੀਰ, ਚਲੋ ਪਾਪਾ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਹਨ।"

- ਗੀਤਾ ਉਸ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਬੋਲੀ।

ਬੈਠਕ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਪਾਪਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਪਾਪਾ ਬੋਲੇ - "ਵੇਖੋ ਰਾਜੂ, ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਕੌਣ ਆਇਆ ਹੈ?"

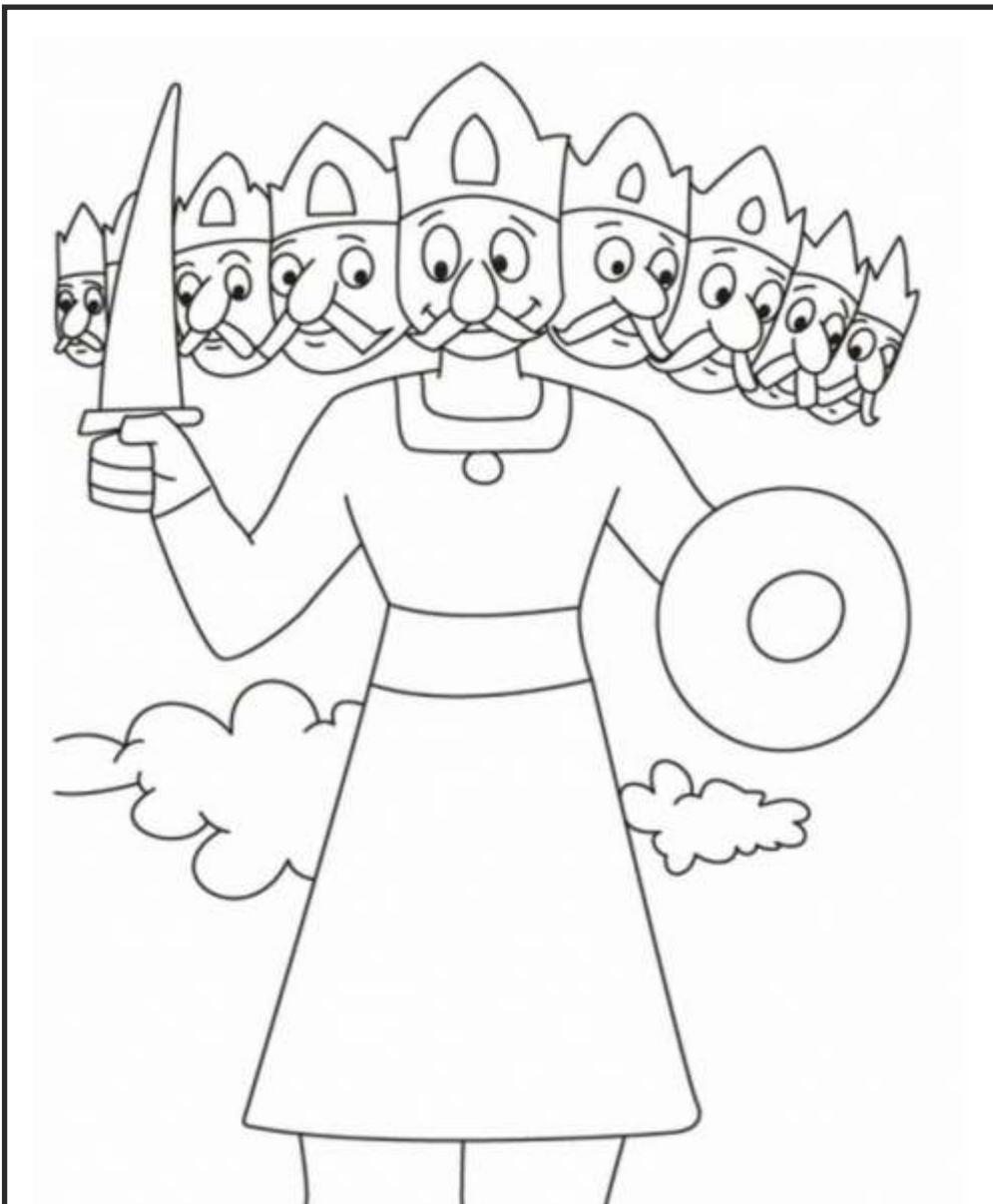
ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਮੁੜਿਆ ਤਾਂ ਰਾਜੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਲਿਆ ਉਹ ਉਹੀ ਆਦਮੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਸੀ।

ਬੇਟੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸੱਚੀ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਉਜਾਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀ ਦੀਆਂ ਸੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦੇਣ ਆਇਆ ਹਾਂ। -ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਿਠਾਈ ਅਤੇ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਪਟਾਖੇ ਉਸ ਵੱਲ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ।

- ਰਹਿਮਾਨ ਭਾਈ ਨੇ ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਫੁਲਸੜੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਰਾਜੂ ਸਮਝਦਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੂ ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਹੈ। - ਪਾਪਾ ਨੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਗੀਤਾ ਬੈਠਕ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ। ਰਾਜੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੁਲਸੜੀ ਦੇ ਡੱਬੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਖੂਦ ਅੰਕਲ ਲਈ ਚਾਹ ਲੈਣ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ■

ਰੰਗ ਭਰੋ

ਨਾਂ ਉਮਰ.....
ਪੂਰਾ ਪਤਾ.....
.....

ਜੁਲਾਈ 2022 ਅੰਕ ਦੀ ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

► ਪਹਿਲਾ ਨੰ :

ਬਹਮ (ਉਮਰ 10 ਸਾਲ)

ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ : ਪੁਰ ਹੀਰਾਂ
ਵਾਰਡ ਨੰ : 8
ਜ਼ਿਲਾ : ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ (ਪੰਜਾਬ)

► ਦੂਜਾ ਨੰ :

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਉਮਰ 7 ਸਾਲ)

ਪਿੰਡ : ਭੈਰੋ ਮਾਜ਼ਰਾ, ਡਾਕਖਾਨਾ : ਹਾਜ਼ੀਪੁਰ
ਜ਼ਿਲਾ : ਐਸ.ਬੀ.ਐਸ. ਨਗਰ (ਪੰਜਾਬ)

► ਤੀਜਾ ਨੰ :

ਪ੍ਰਰਵੀਨ ਕੌਰ (ਉਮਰ 9 ਸਾਲ)

ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ : ਨਾਨਕ ਨਗਰੀ
ਜ਼ਿਲਾ : ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਪੰਜਾਬ)

ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ -

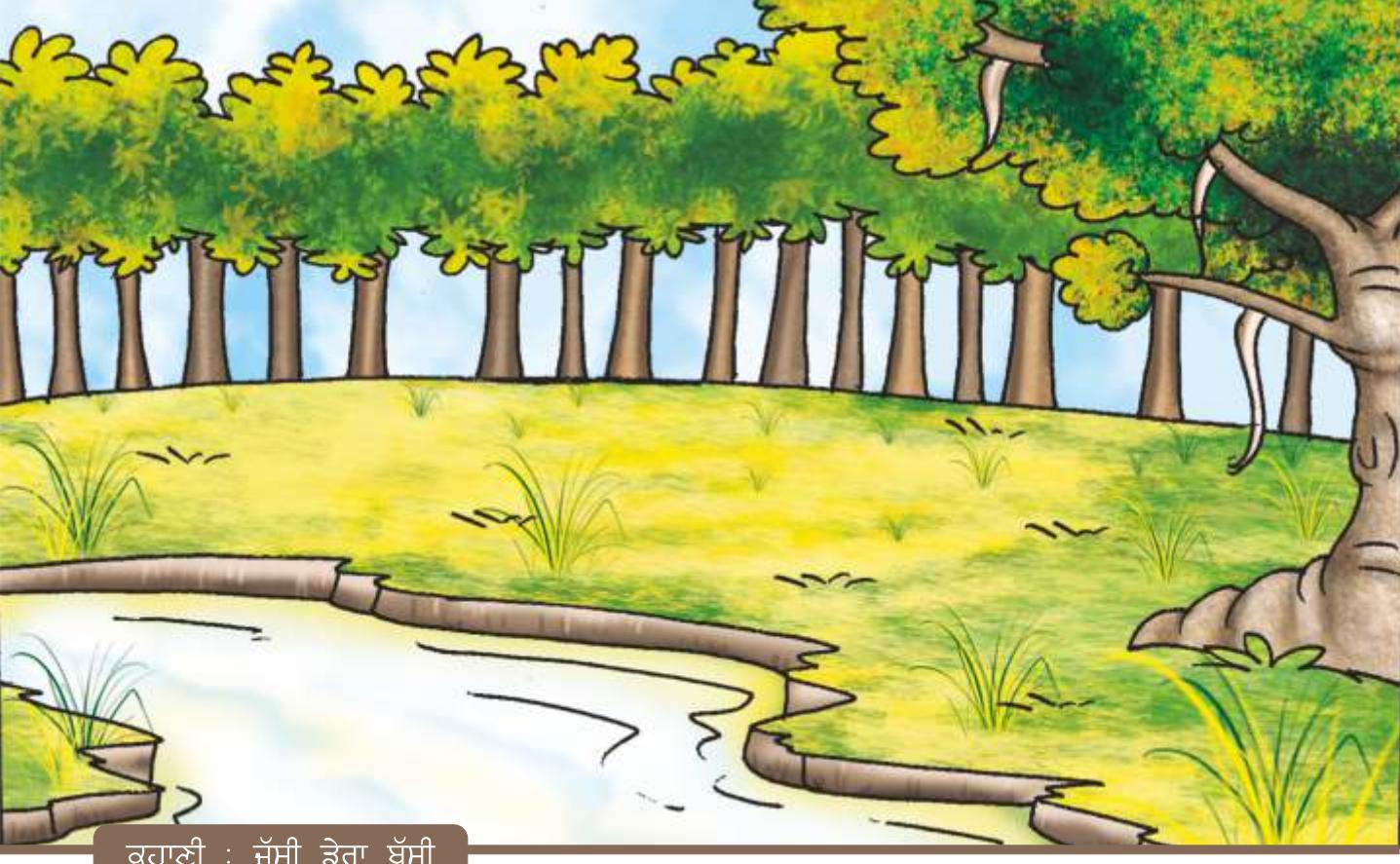
ਰਾਧਾ (ਜਗਰਾਉ),
ਜਸ਼ਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (ਬੋਹਾ),
ਨਿਤਿਨ ਕੰਡਾ (ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ),
ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਮਾਨਸਾ),
ਹਰਜ਼ਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (ਕੁਰਾਲੀ),
ਅਰਸਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਰੂਪੋਵਾਲ),
ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ (ਭੈਰੋ ਮਾਜ਼ਰਾ),
ਗੁਰਲਾਲ ਸਿੰਘ (ਹੀਰੋ ਬੁਰਦ),
ਗੁਰਵਿੰਦਰ (ਜੀਰਾ),
ਪ੍ਰੇਰਨਾ (ਬੇਦੀ ਨਗਰ),
ਸਖਮੀਤ (ਸਰਦੂਲਗੜ੍ਹ),
ਸਿਦਕ ਭਾਟੀਆ (ਦੋਰਾਹਾ),
ਗੁਰਮੁਖ ਨੂਰ (ਗੁਮਟਾਲਾ),
ਸ਼ੁਭਪ੍ਰੀਤ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ),
ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ),
ਆਰਾਧਿਆ (ਦਿੱਲੀ),
ਏਕਤਾ (ਹਰੀਕੇ ਪਤਨ),
ਵਿਦਿਤ ਬਜਾਜ (ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਪੁਰ)

ਅਕਤੂਬਰ ਅੰਕ ਦੀ ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗਤਾ

ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਤੇ ਇਕ ਚਿੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਚਿੱਤਰ 'ਚ ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਰੰਗ ਭਰ ਕੇ **25 ਨਵੰਬਰ 2022** ਤਕ ਸੰਪਾਦਕ, 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ', ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕਾਲੋਨੀ, ਦਿੱਲੀ-9 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਚ ਭੇਜ ਦਿਓ।

ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ' ਦੇ **ਦਸੰਬਰ 2022** ਅੰਕ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖੋ।

15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਕਹਾਣੀ : ਜੱਸੀ ਡੇਰਾ ਬੱਸੀ

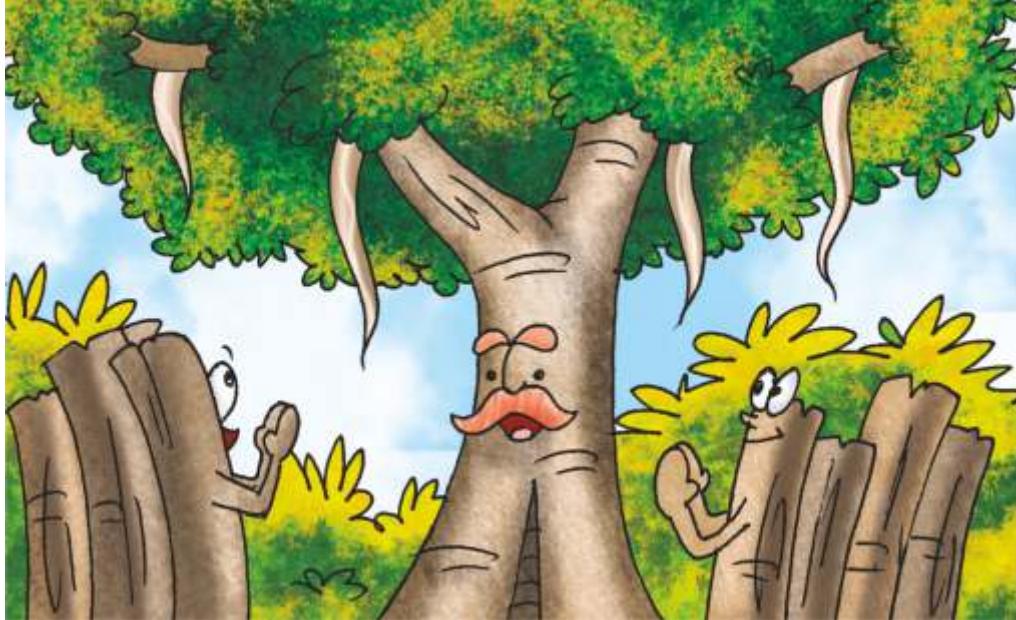
ਏਕਤਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ

ਚੰ ਚੰਦਨਵਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਨਵੇਂ-ਪੁਰਾਣੇ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਛਾਂਦਾਰ ਰੁੱਖ ਸਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਨਦੀ ਵਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਨਦੀ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਚੰਦਨਵਨ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੋਹੜ ਦਾ ਰੁੱਖ ਸੀ। ਚੰਦਨਵਨ ਦੇ ਤਮਾਅ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਪਸੂ-ਪੰਛੀ ਘੁੰਮ-ਫਿਰ ਕੇ ਥੱਕੇ ਹਾਰੇ ਆਉਂਦੇ। ਨਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੋਹੜ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਤੇ ਪੰਛੀ ਕਲੋਲਾਂ ਕਰਦੇ। ਪਸੂ ਬੋਹੜ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ।

ਚੰਦਨਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੁੱਖ-ਪੌਂਡੇ, ਪਸੂ-ਪੰਛੀ ਬੋਹੜ ਦਾਦਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਆਦਰ-ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬੋਹੜ ਦਾਦਾ ਵੀ ਸਾਰੇ ਰੁੱਖਾਂ, ਪਸੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪਿਆਰ-ਦੁਲਾਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਦੇ। ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

ਇੱਧਰ ਰੁੱਖ-ਪੌਂਡਿਆਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੱਟਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਚੰਦਨਵਨ ਦੇ ਰੁੱਖ ਕਾਫ਼ੀ ਚਿੰਤਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਕੀ ਜੰਗਲਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਮਤੀ ਰੁੱਖ ਜਿਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਖੂ, ਸਾਰੌਨ, ਸ਼ੀਸ਼ਮ, ਅੰਬ, ਇਮਲੀ, ਮਹੂਆ, ਜਾਮੁਨ, ਬੋਹੜ, ਪਿੱਪਲ ਆਦਿ ਦੇ ਰੁੱਖ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚੰਦਨਵਨ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ ਚੰਦਨ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਕੀਮਤੀ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਚੰਦਨਵਨ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਟਿਕ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਚੰਦਨਵਨ ਤੇ ਲਲਚਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸੰਜੋਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿ ਕੁੱਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਚਮੁੱਚ ਚੰਦਨਵਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਖੀਦ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਠੇਕੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਵੇਖ-ਵਾਖ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬੈਤ (ਹੱਥੇ) ਲਗੇ ਕੁਹਾੜੇ ਵੀ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲਈ ਆ ਗਏ। ਠੇਕੇਦਾਰ ਦਾ ਟੈਂਟ

ਉਸੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੋਹੜ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲਗ ਗਿਆ। ਕੁਹਾੜੇ ਵੀ ਟੈਂਟ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਇਹ ਵੇਖ ਦੇ ਚੰਦਨਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੁਖ-ਪ੍ਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖਲਬਲੀ ਮੱਚ ਗਈ। ਬਿਨਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੇ ਉਸੇ ਰਾਤ ਚੰਦਨਵਨ ਦੇ ਕੁੱਝ ਨਵੇਂ-ਪੁਰਾਣੇ ਰੁਖ ਬੋਹੜ ਦਾਦਾ ਦੇ ਕੋਲ ਆਏ। ਘਬਰਾਹਟ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂ ਭਰ ਕੇ ਬੋਹੜ ਦਾਦਾ ਨੂੰ ਬੋਲ ਪਏ- ਦਾਦਾ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੇ ਦਿਨ ਆ ਗਏ। ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਦੱਸੋ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਰੁੱਕ ਜਾਏ।

- ਅਰੇ ਭਾਈ, ਤੁਹਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਿਉਂ ਮੇਰਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇਗਾ।

- ਦਾਦਾ, ਅਸੀਂ ਮਰਮਿਟਾਂਗੇ ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵਾਂਗੇ। -ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰੇ ਵਿਲਕਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਪਿੱਟਣ ਲੱਗੇ।

ਤਦ ਬੋਹੜ ਦਾਦਾ ਬੋਲ ਪਏ- ਬੱਚਿਉ! ਹੌਸਲੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਉ। ਮੁਸੀਬਤ ਦੇ ਵਕਤ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਘਬਰਾਹਟ ਨਾਲ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਸੀਬਤ ਦੇ ਵਕਤ ਤਰਕੀਬ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- ਤਾਂ ਆਪ ਦੱਸੋ ਦਾਦਾ! ਸਾਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਤਰਕੀਬ ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

- ਵੇਖੋ ਭਾਈ! ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸੀਬਤ ਦੇ ਵੇਲੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋ?

- ਹਾਂ ਦਾਦਾ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸੰਗਠਿਤ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਲਈ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

- ਅੱਛਾ, ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ

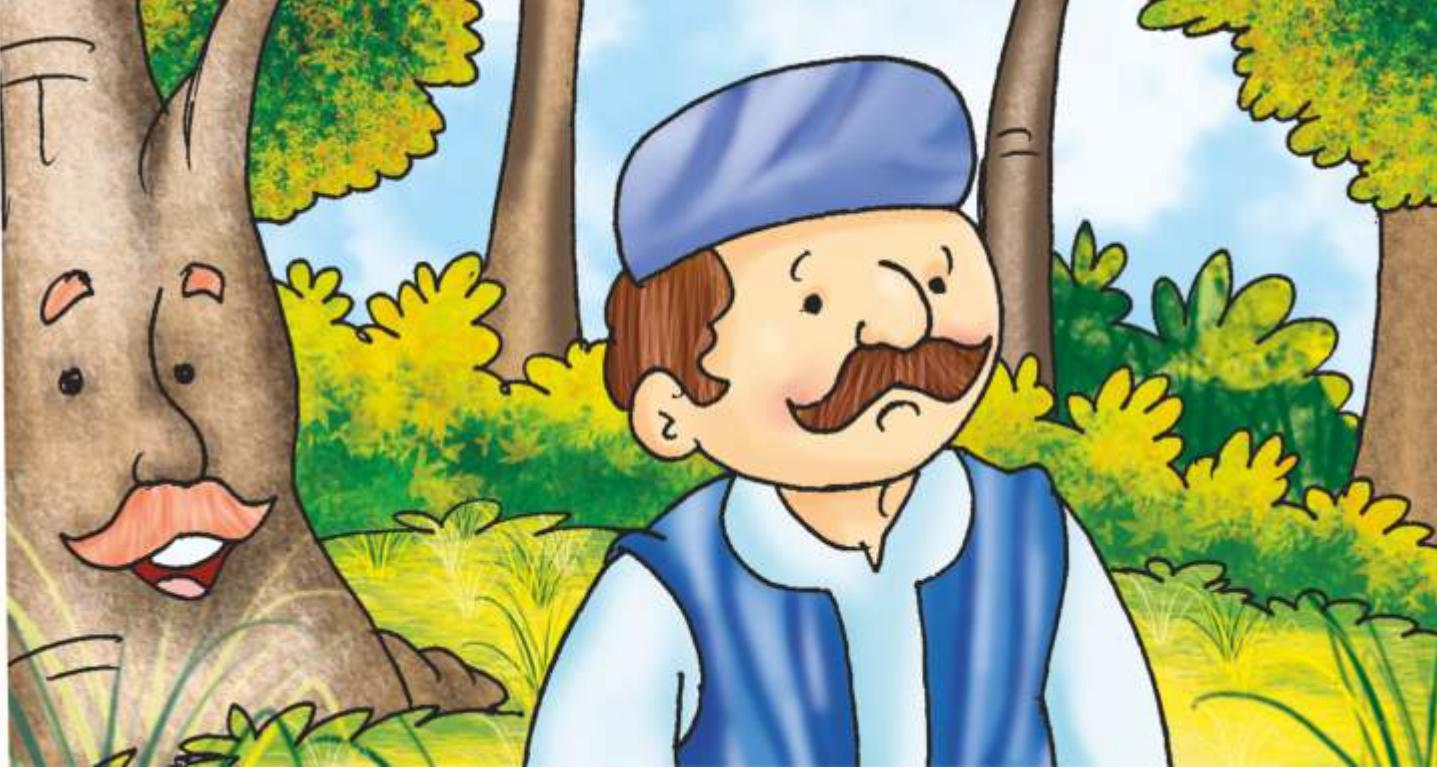
ਸੰਗਠਿਤ ਹੋ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਲਈ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਉਧਰ ਕੁਹਾਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੈਤ ਲੱਗੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਭਰਾ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਬੈਤ ਬਣ ਕੇ ਕੁਹਾਡਿਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇੱਕਲੇ ਕੁਹਾੜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੀ ਵਿਗਾੜ ਲੈਣਗੇ? ਇਸ ਲਈ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈ, ਉਹਨਾਂ ਬੈਤਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

- ਨਹੀਂ ਦਾਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਐਨਾ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਇਮਲੀ ਬੋਲ ਪਈ, ਭਾਈ ਸੀਸਮ! ਬੋਹੜ ਦਾਦਾ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਥ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਭਰਾ ਉਹਨਾਂ ਕੁਹਾਡਿਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ ਕੁਹਾੜੇ ਕੀ ਕਰ ਲੈਣਗੇ?

ਬੋਹੜ ਦਾਦਾ ਅਤੇ ਰੁਖਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੁਹਾਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਬੈਤ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਬੈਤ ਕੁਹਾਡਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬੋਹੜ ਦਾਦਾ ਦੇ ਕੋਲ (ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਰੁਖ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।) ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਅਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲ ਪਏ - ਦਾਦਾ! ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਾਂ। ਦੱਸੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

- ਬੇਟੇ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਸਹੁੰ ਖਾਉ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੁਹਾਡਿਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੇ।

- ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ ਦਾਦਾ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਖੁੱਡ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

- ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਬੇਟੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਗਠਨ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਬਲੀਦਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਦਾ ਇਗਾਦਾ ਛੱਡ ਦਏਗਾ।

ਐਨਾ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਮਹੂਆ ਬੋਲ ਪਿਆ— ਦਾਦਾ ਜੇਕਰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ?

ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਵੜਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਉਹਨਾਂ ਉਪਰ ਟੁੱਟ-ਟੁੱਟ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਵਾਂਗੇ। ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਬੋਲ ਪਏ।

ਤਦ ਬੋਹੜ ਦਾਦਾ ਬੋਲ ਪਏ— ਜਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਹਾਇਆਂ ਵਿੱਚ ਬੈਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਸ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ। ਆਪ ਲੋਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕਠੇ ਰਹੋ। ਸਾਰੀ ਮੁਸੀਬਤ ਟਲ ਜਾਏਗੀ।

ਚੰਦਨਵਨ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਬੋਹੜ ਦਾਦਾ ਦੀ ਗੱਲਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਟੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ-ਸੁੱਤਾ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਕੁਹਾਇਆਂ ਦੇ ਬੈਤਾਂ ਦਾ ਵਿਦਰੋਹ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਵੇਖ-

ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਚੰਦਨਵਨ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਹੁਣ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਜਿੱਦ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਕਾਰਣ ਮੈਨੂੰ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦੀ ਭਾਰੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਏਗੀ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਰੁੱਖ ਉਲਟ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਲੈਣੇ ਦੇ ਦੇਣੇ ਪੈ ਜਾਣਗੇ। ਇਹੀ ਸੋਚ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਬਿਨਾ ਬੈਤ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਕੁਹਾਇਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਟੈਂਟ ਉਖਾੜ ਕੇ ਚੁਪਕੇ ਜਿਹੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲ ਪਿਆ।

ਠੇਕੇਦਾਰ ਦਾ ਜਾਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਚੰਦਨਵਨ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਸਾਰੇ ਰੁੱਖ-ਪੌਦੇ ਬੋਹੜ ਦਾਦਾ ਦੇ ਕੋਲ 'ਆਪਣੀ ਏਕਤਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ' ਦਾ ਨਾਅਗਾ ਲਾਉਂਦੇ ਆਏ ਅਤੇ ਬੋਹੜ ਦਾਦਾ ਨੂੰ ਛੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦ ਦਿੱਤਾ।

ਤਦ ਬੋਹੜ ਦਾਦਾ ਬੋਲ ਪਿਆ — ਵੇਖਿਆ, ਏਕਤਾ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਸੰਗਠਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਉ! -ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਖੋ ਪਰ ਸੰਗਠਨ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਲਉ। ਸੰਗਠਿਤ ਸਮਾਜ, ਸੰਗਠਿਤ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਦਾ ਫਲਦਾ-ਛੁੱਲਦਾ ਹੈ।

ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੋ

- ਸਾਹਸ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹਾਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਿੱਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
- ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਹੈ।
 - ਡਾ: ਸਰਵਪੱਲੀ ਰਾਧਾਕੁਮਾਰਣ
- ਹਾਰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬੁਜ਼ਦਿਲ, ਕਾਇਰ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਦਤ ਦੇ ਲੇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
 - ਚੰਦਰਸੇਖਰ ਆਜ਼ਾਦ
- ਇੱਕ ਝੂਠ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਦਸ ਝੂਠ ਬੋਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।
- ਅਤਿਆਚਾਰੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਬਦਕਿਸਮਤ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਸੀਬਤ ਦੇ ਵਕਤ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।
 - ਸੇਖ ਸਾਦੀ
- ਮਾਨਵ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ, ਸੰਤੋਖ, ਦਾਨ ਅਤੇ ਦਯਾ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
 - ਸਵਾਮੀ ਰਾਮਤੀਰਥ
- ਜਦ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
 - ਮੁਨਸੀ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ
- ਹਰੇਕ ਫਰਜ਼ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਸਮਰਪਿਤ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫਰਜ਼ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮ ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ।
 - ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ
- ਸੱਜਣਾ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਜੰਗਾਲ ਖਾਣੀ ਬੁੱਧੀ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦੀ ਵਰਧਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਰੱਕੀ, ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 - ਰਾਮਕੁਸ਼ਣ ਪਰਮਹੰਸ
- ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਹੀ ਦਵਾਈ ਹੈ, ਮਨ ਤੋਂ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰਨਾ।
- ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਠਾਪੁਰਵਕ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਦੇਸ਼-ਧਰੋਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 - ਤੁਲਸੀਦਾਸ
- ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਨ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਜੋ ਚਿੰਤਤ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨਿਰਧਨ ਹੈ। ਘਟ ਧਨ ਰਹਿਣ ਤੇ ਵੀ ਜੋ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਧਨੀ ਹੈ।
- ਮੇਹ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਅਤੇ ਘਿਰਣਾ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ।
 - ਵੇਦ ਵਿਆਸ

□ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਤਾ : ਜਗਤਾਰ 'ਚਮਨ'

ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬੇਟੀਆਂ

ਬੇ

ਟੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਬੇਟੀਆਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਹ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ? ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਨਸਿਕ, ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਿਨਾ ਉਚਿਤ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਰੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਖਿਆ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਉਤਮ ਕੌਸ਼ਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇੰਦੋਰ (ਮੱਧ-ਪੂਰੇਸ਼) ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਅੰਕਿਤਾ ਨਾਗਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਹੁਤ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਰੀ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵੱਧਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇੰਦੋਰ ਵਿੱਚ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਅਸੋਕ ਨਾਗਰ ਦੀ ਬੇਟੀ ਸਿਵਿਲ ਜਜ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। 25 ਸਾਲ ਦੀ ਅੰਕਿਤਾ ਨਾਗਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬਗਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਮਾਂ ਲਕਸਮੀ ਠੇਲੇ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚ ਰਹੀ ਸੀ। ਤਦ ਅੰਕਿਤਾ ਰਿਜਲਟ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਟਾਊਟ ਲੈ ਕੇ ਮਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ ਬੋਲੀ—“ਮੰਮੀ ਮੈਂ ਜਜ ਬਣ ਗਈ” ਲਕਸਮੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਆਈਆਂ।

ਅੰਕਿਤਾ ਨਾਗਰ ਨੇ ਸਿਵਲ ਜਜ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ। ਸਾਧਾਰਣ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਤਾਲੁਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਅੰਕਿਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੰਕਿਤਾ ਦੇ ਪਾਪਾ ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ

ਮੰਡੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੰਮੀ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਖਾਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਪਾਪਾ ਦੇ ਸਬਜ਼ੀ ਦੇ ਠੇਲੇ ਤੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਦੇ ਹਨ।

ਅੰਕਿਤਾ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਥਾਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਬੇਆਰਾਮ ਹੈ। ਅੰਕਿਤਾ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਰੋੜ 8 ਘੰਟੇ ਪੜਾਈ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਸਾਮ ਨੂੰ ਜਦ ਠੇਲੇ ਤੇ ਜਿਆਦਾ ਭੀੜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤਦ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਰਾਤ 10 ਵਜੇ ਦੁਕਾਨ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅੰਕਿਤਾ ਰਾਤ 11 ਵਜੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਪੜਾਈ ਕਰਨ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ।

ਅੰਕਿਤਾ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤਕ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ 2017 ਵਿੱਚ ਇੰਡੋਰ ਦੇ ਵੈਸਣਵ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਐਲ.ਐਲ.ਬੀ. ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਦ 2021 ਵਿੱਚ ਐਲ.ਐਲ.ਐਮ. ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਬਾਦ ਅੰਕਿਤਾ ਸਿਵਿਲ ਜੱਜ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁਟੀ ਰਹੀ। ਦੋ ਵਾਰ ਸਿਲੇਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹੈਸਲਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ।

ਅੰਕਿਤਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਅਨੁਭਵ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਜਲਟ ਵਿੱਚ ਨੰਬਰ ਘੱਟ ਜਿਆਦਾ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਹੈਸਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬੁਲੰਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸਫਲਤਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਮਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤਾ ਨੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨਾਲ ਪੜਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਹਨ। ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਛੱਤ ਤੇ ਲੱਗਿਆਂ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਰਖਾ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਟਪਕਦਾ ਹੈ। ਭਿੰਕਰ ਗਰਮੀ ਵੇਖ ਕੇ ਭਰਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਰੂਪਏ ਬਚਾ ਕੇ ਇੱਕ ਕੂਲਰ ਦਿਲਵਾਇਆ। ਅੰਕਿਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਅੰਕਿਤਾ ਦੀ ਪੜਾਈ ਦੇ ਲਈ ਐਨਾ ਕੁੱਝ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਅੰਕਿਤਾ ਦੇ ਜੱਜ ਬਣਨ ਦੀ ਖਬਰ ਅੰਕਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਚੁਨਮੁਨ ਚਿੜੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ

ਕੁੱਤ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਗਰਮੀ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਤੇਜ਼ ਧੁੱਪ ਨਾਲ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ।
ਆ ਕੇ ਬੜਾ ਸਤਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਚੁਨਮੁਨ ਚਿੜੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।
ਗਰਮ ਥਪੇੜੇ ਖਾਂਦੀ ਹੈ।
ਗਰਮੀ ਸਹੀ ਨਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਪੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਾਂ ਬਰਤਨ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।
ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ।
ਚਿੜੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਂਦੀ ਹੈ।
ਪੀ ਕੇ ਉਹ ਉੜੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਉਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਦਾਣਾ ਚੁਗ ਕੇ ਖਾਂਦੀ ਹੈ।
ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਂਦੀ ਹੈ।
ਸਿੱਠੇ ਗੀਤ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ਭਰਾਤ ਪੰਜਾਬ ਕੇਸਰੀ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਲੱਗਣਗੇ ਹਰ ਸਾਲ ਮੇਲੇ।
ਵੜਨ ਤੇ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਬਾਕੀ ਇਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੋਏਗਾ।

ਅੜ੍ਹੀ ਜੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਅਣਗਿਣਤ ਦੇਸ਼-ਭਰਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਨ ਪੰਜਾਬ ਕੇਸਰੀ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ।

ਲਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਬਹੁਮੁੱਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਸੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਭਰਾਤ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਬੜੀ ਸਿਹਨਤ ਨਾਲ ਵਕਾਲਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਏ। ਪੰਜਾਬ ਕੇਸਰੀ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਭਾਵ ਨਾਲ ਇਸ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਸੋਸਿਤ ਅਤੇ ਦਿਲਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਉਥੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਬਾਲ ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ ਅਤੇ ਵਿਪਿਨ ਚੰਦਰਪਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਆਪ ਦਾ ਦਲ ਗਰਮ ਦਲ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲਾਲ-ਬਾਲ-ਪਾਲ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਵੀ ਕੰਬਣ ਲੱਗੀ।

ਆਪ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਲ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਮਾਤਰ ਨਾਲ ਹੀ ਕੰਬਣ ਲੱਗੇ। ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਫਿਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹ ਦਾ ਆਰੋਪ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ 30 ਅਕਤੂਬਰ 1926 ਨੂੰ ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸਮਾਚਾਰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ਭਰ ਵਿੱਚ

'ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਜਾਓ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਅੱਗ ਭੜਕ ਉਠੀ। ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੀ ਜਨਤਾ ਤੇ ਫਿਰੀਆਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਲਾਠੀਆਂ ਵਰਸਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨਰਲ ਸਾਂਡਰਸ ਨੇ ਜਲੂਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਤੇ ਵੀ ਲਾਠੀਆਂ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਦੇ ਅੱਗ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਪਰ ਦੇਸ਼ਭਰਾਤ ਜਨਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇਤਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਝੱਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਖੁਦਾਰ ਲਾਲਾ ਜੀ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਬਾਦ ਹੀ ਜਖਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਿਆ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕੱਠੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ਭਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ - "ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪਈ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਲਾਠੀ ਬਿਟਿਸ਼ ਸਮਰਾਜ ਦੇ ਕਫਨ ਦੀ ਕਿਲ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਕੁੱਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪਈਆਂ ਲਾਠੀਆਂ ਦੀ ਸੱਟ ਦੇ ਕਾਰਣ ਖੁਦਾਰ ਦੇਸ਼ ਭਰਾਤ ਪੰਜਾਬ ਕੇਸਰੀ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਯਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਲਾਲਾ ਜੀ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਮਰ ਹੋ ਕੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੁਦਾਰੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰਾਤੀ ਦੀ ਅਲਖ ਜਗਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਕੇ ਅਮਰ ਹੋ ਗਏ। ■

ਚਿੱਠੀਕਥਾ

(ਚਿੱਠੀਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਅਜੈ ਕਾਲੜਾ)

ਮੁਰੇਸ਼ ਅਤੇ ਰੇਖਾ ਉਹ ਪੱਟਲੀ
ਲੈ ਕੇ ਘਨਸ਼ਾਮ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ।

ਮੁਰੇਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਸਾਹਿਬ,
ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸਿਰਫ 25
ਸਿੱਕੇ ਸਨ।

ਘਨਸ਼ਾਮ ਨੇ ਪੱਟਲੀ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ
ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ - ਅਰੇ ਇਸ
ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕੇਵਲ 25 ਸਿੱਕੇ ਹਨ।
ਬਾਕੀ 5 ਸਿੱਕੇ ਕਿਥੇ ਹਨ?

ਘਨਸ਼ਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਤੁਸੀਂ
ਬੇਈਮਾਨੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਪੰਚਾਇਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਉਂਗਾ।

ਘਣਸਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਮੁਖੀਆ ਜੀ, ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਿੱਕਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪੋਟਲੀ ਚੁਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 30 ਸਿੱਕੇ ਸਨ।

ਸੁਰੇਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਨਹੀਂ, ਮੁਖੀਆ ਜੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ 25 ਹੀ ਸਿੱਕੇ ਸਨ।

ਮੁਖੀਆ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ - ਘਣਸਾਮ, ਪੱਕਾ ਪੋਟਲੀ ਵਿੱਚ 30 ਹੀ ਸਿੱਕੇ ਸਨ।

ਘਣਸਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਮੁਖੀਆ ਜੀ, ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਿੱਕਿਆਂ ਦੀ ਪੋਟਲੀ ਰੇਗੀ ਕੀਤੀ ਫਿਰ ਵਾਪਿਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਸਿੱਕੇ ਚੁਗ ਲਏ।

ਮੁਖੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਪੋਟਲੀ ਤੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪੋਟਲੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਪੋਟਲੀ ਵਿੱਚ ਤਾਂ 30 ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ 25 ਸਿੱਕੇ ਹੀ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਪੋਟਲੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘਣਸਾਮ ਤੇਰੀ ਪੋਟਲੀ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਿਖਿਆ : ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਕਰਨਾ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਗਲਤ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਚੁਗ ਸਿਲਦਾ ਹੈ।

ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਰਖ

ਦੋਹਾਂ ਚਿਤੱਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 10 ਅੰਤਰ ਲੱਭੋ!

radio.nirankari.org

24x7

kids.nirankari.org

Catch the latest episode
on **23rd** of every month

www.nirankari.org

Catch the latest episode
on **10th** of every month

सुनो तराने
नड पुराने

Bhakti Sangeet

radio.nirankari.org

Catch the latest episode
on **20th** of every month

SOUL VIBES

radio.nirankari.org

Catch the latest episode
on **Last Friday** of every month

Voice DIVINE

radio.nirankari.org

Catch the latest episode
on **1st & 16th** of every month

Video & Audio Webcasts on www.nirankari.org - Every month

SANT NIRANKARI MISSION

Registered with the
Registrar of Newspaper
For India Under RNI No. 32345/1977

: Delhi Postal Regd. No. DL (N)/137/2021-2023
Licence No. U (DN)-60/2021-23
Licenced to post without Pre-payment

ਸੰਤ ਨਿਰਕਾਰੀ ਮੰਡਲ ਗਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ

ਪੱਤਰ-ਪੱਤਰਕਾਵਾਂ

ਸੰਤ ਨਿਰਕਾਰੀ

ਏਕ ਨਜ਼ਰ

ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ

- ❖ ਗਿਆਰੂਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ 'ਸੰਤ ਨਿਰਕਾਰੀ' ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮਾਸਿਕ ਪੜ੍ਹਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਵਚਨ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲ ਭਰਪੂਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
- ❖ ਤਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੰਦਰਵਾੜਾ ਅਖਬਾਰ 'ਏਕ ਨਜ਼ਰ' ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦੌੰਡੀ ਵਚਨ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਹੋਰਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ❖ ਚਾਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਛੱਪਣ ਵਾਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਬਾਲ ਮਾਸਿਕ 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ' ਵਿਚ ਰੋਚਕ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਗਿਆਨ-ਵਰਧਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਲੇਖ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਾਥਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰ-ਪੱਤਰਕਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:-

Tel. : 011-47660200 (Extn. : 862) | Email : Patrika@nirankari.org

ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸੂਚਨਾ

- ❖ ਕੀ ਆਪਣੂੰ ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ (ਪੰਜਾਬੀ) ਮਾਸਿਕ, ਪੜ੍ਹਕਾ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ?
- ❖ ਪੜ੍ਹਕਾ ਵਿਭਾਗ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ 23 ਤਾਰੀਕ ਨੂੰ *Dispatch* (ਡਿਸਪੈਚ) ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤਕ ਵੀ ਆਪਣੂੰ ਇਹ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ –
 1. ਅਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਢਾਕਖਾਨੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।
 2. ਪੜ੍ਹਕਾ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਫੈਨ ਨੰਬਰ 011-47660200 (Extn. : 862) OR Help Line No. 011-47660360 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰੋ, ਤਾਂਕਿ ਆਪਣੂੰ ਉਸਦੀ ਦੂਜੀ ਕਾਪੀ ਭਿਜਵਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

**ਪੜ੍ਹਕਾ ਵਿਭਾਗ, ਸੰਤ ਨਿਰਕਾਰੀ ਮੰਡਲ,
ਨਿਰਕਾਰੀ ਕੰਪੈਲਕਸ, ਬੁਰਾੜੀ ਰੋਡ, ਦਿੱਲੀ-110009**